

Pensjonistforbundet

Tydelig, sterk og synlig

Årsberetning 2019

Pensjonistforbundet

Torggata 15
0181 Oslo

Postadresse

Postboks 6714, St. Olavs plass
0130 Oslo

Telefon: 22 34 87 70

E-post: pf@pensjonistforbundet.no
www.pensjonistforbundet.no

Følg oss også på Facebook:

www.facebook.com/pensjonistforbundet

Fotografer har vært Nils J. Maudal, Torbjørn
Tandberg, Tone Bye, Unn Johansen, Trond Nedrebø
og Bjørg Karin Buttedahl.

Innhold

1 Innledning	4	5 Helse og omsorg	36
Du verden for et år det ble!	6	Det sentrale helse- og sosialutvalget	38
		En trygg alderdom	40
2 Organisasjonen	8	6 Aktive eldre	42
Pensjonistforbundets ledelse	10	For mange handler det fortsatt	
SAKO	11	om å komme seg over kneika	44
Nordisk og europeisk samarbeid	12	Morgendagens aktivitetssenter	46
Utvalg	13		
Aktiviteter	13		
Kommunikasjon	17	Tall	48
3 Pensjon	22	Pensjonistforbundet i tall	50
Trygdeoppgjøret 2019	25	759 lokalforeninger	50
Statsbudsjettet 2020	26	Kollektive medlemmer	50
Høringsuttalelser om pensjon	28	Medlemstall	50
Pensjonsutvalget	29	Medlemsfordeler	51
2019 i tall	29	Høringssvar	52
		Regnskap	54
4 Demokrati, deltakelse og tilgjengelighet	30	Vedlegg	64
Kommune- og fylkestingsvalget	32		
Et nasjonalt eldreombud	32		
Eldreråd	32		
Bostøttealliansen	33		
Bolig hele livet	33		
Organisasjonskurs	34		
Pensjonskurs	34		
Råd for et aldersvennlig Norge	34		
Pårørendealliansen	34		

1

Innledning

Busslaster med Pensjonistforbundets medlemmer satte sitt preg på bybildet under markeringen foran Stortinget 6. juni.

Du verden, for et år det ble!

Tydelig, sterk og synlig. Det var løypemeldingen fra landsmøtet 2018. Vi skulle bli mer tydelige på hva vi sto for og vi skulle stå i det. Vi skulle vise styrke gjennom å fremstå som en organisasjon som tok mennesker og oppgaver på alvor, og vi skulle være synlige. Ikke bare nasjonalt, men også i lokalmiljøet. Vi har innfridd!

Når nærmere 5000 mennesker samler seg foran Stortinget en dag i juni hvor værutsiktene er torden, lyn og striregn, forteller det noe om et forbund som har respekt langt utover tillitsvalgtes rekker. Busser fra Steinkjer, Trondheim, Lillehammer, Gol, Våler og Risør som ytterpunkter og stufulle trikker og t-baner i Oslo. Det ble ikke torden og lyn, det ble ikke regn. Det ble sol og kjempetemning. Vi var tydelige, vi var sterke og vi var synlige. Sammen med våre venner blant Utdanningsforbundets pensjonister og våre SAKO-forbund bekreftet vi der og da at vi eier budskapet og vi vinner frem med budskapet: JA til forhandlingsrett på løpende pensjon i folketrygden. NEI til underregulering.

Vi traff også veldig godt på hva vi ville oppnå på Arendalsuka i august måned. Ønske om samarbeid på tvers av generasjoner ble gjennomført på en morsom måte med generasjonssamtaler. Unge lovende politikere skulle bryne seg på godt voksne. Det ble latter og samspill og en konklusjon om muligheter for fremtiden. Svært reflekterte unge og eldre som både lyttet og konfronterte innen temaene miljø, likestilling, ensomhet, digitalisering og diskriminering. Et klart vinnerkonsept som skal videreutvikles. Våre to arrangementer på Teltscenen handlet om «Hvordan skape bedre måltider for eldre og pleietrengende» og «Hvordan bli gammel i et samfunn som dyrker ungdom». Godt besøkt og med friske debatter.

Lokal- og fylkestingsvalget var viet stor oppmerksomhet fra vår side. Det er et faktum at det aller meste i Pensjonistforbundets handlingsprogram dreier seg om kommunal eldreomsorg. Derfor deltok vi som møteledere og/ eller debattanter på nærmere 40 arrangementer rundt om i hele landet. På den måten fikk vi frem vår politikk på en tydelig, sterk og synlig måte.

Vi har sett statsråder komme og gå gjennom året. Etter en litt kronglete start fikk vi et godt og konstruktivt samarbeid med Åse Michaelsen da hun ble utnevnt til landets første eldreminister. Hun ville mye, men hadde få ressurser og en lite definerbar portefølje. Men, hun fikk på plass Rådet for et aldersvennlig Norge som Pensjonistforbundet er representert i med både forbundsleder og generalsekretær. Hun fikk også på plass Stortingsmeldingen «Leve hele livet» som vi har engasjert oss mye i. Hun ble høsten 2019 byttet ut med Sylvi Listhaug, som senere samme vinter ble byttet ut med Terje Søviknes. Nå er hele ministerposten borte fra regjeringen.

I en organisasjon som vår er det uunngåelig å ikke miste gode medspillere gjennom året.

Tillitsvalgte på lokal- og fylkesplan er gått bort. Mennesker som har gjort en flott jobb for lokalsamfunnet og Pensjonistforbundet og som vil bli savnet.

Landets eldrepolitiske verksted er i regi av oss. Hvert tredje år avholdes landsmøte hvor det meisles ut politikk for den nye perioden. Sentralstyret og landsstyret pusser og vedlikeholder programmet og gjør sitt til at resultatene kommer. De aller viktigste støttespillerne til deres arbeid er alle de tusenvis av tillitsvalgte i landets rundt 750 foreninger og våre 250.000 medlemmer. Takk for innsatsen!

Harald Olimb Norman

Harald Olimb Norman
Generalsekretær

2

Organisasjonen

Årets første landsstyremøte fant sted i Kirkenes, med et fyldig program, både faglig og sosialt.

Pensjonistforbundets ledelse

Sentralstyret har hatt 11 møter og behandlet 125 saker i 2019. Landsstyret har hatt 5 møter og behandlet 40 saker.

Sentralstyret

Sentralstyret for perioden 2018-2021 består av følgende personer:

Leder	Jan Davidsen	Hordaland
Første nestleder	Nils Edvard Olsen	Finnmark
Andre nestleder	Ragnhild M. Hagen	Oslo
Medlem	Inger-Marie Stokker	Postpensjonistene
Medlem	Helga Hjetland	Sogn og Fjordane
Medlem	Tørres Sande	Fagforbundet
Medlem	Björg Hageløkken	Fagforbundet
Medlem	Else Ormaasen	Industri Energi
Medlem	Mellvin Steinsvoll	Møre og Romsdal
Første vara	Bjørn Egeli	Vest-Agder
Andre vara	Gerd Møller	Akershus
Tredje vara	Arne Sigmund Thobru	Hedmark
Fjerde vara	Anne Lise Tangen	Trøndelag

Forhandlingsutvalget

Forhandlingsutvalget består av sentralstyret samt lederne av de respektive SAKO organisasjoner.

Landsstyret

Landsstyret består av sentralstyret, fylkeslederne, representanter fra kollektivt tilsluttede organisasjoner, leder for helseutvalget og representant fra de ansatte.

Medlemmer i 2019:
Gerd Marie Skovdahl, Østfold
Sigmund Kristoffersen, Akershus
Hans Olav Felix, Oslo
Jan Tyriberget, Hedmark
Per Eivind Furseth, Oppland
Erik A. Nilsedalen, Buskerud
Else Björg Thorbjørnsen, Vestfold
Eva Lise Rosenvold, Telemark
Roy Frimanslund, Aust-Agder
Ivar Netland, Vest-Agder
Kjell Erfjord, Rogaland
Vigdis Ravnøy, Hordaland
Nils Asbjørn Gjerland, Sogn og Fjordane
Anne Lise Hessen Følsvik, Møre og Romsdal
Anne Elfrid Nordskog, Trøndelag
Liv Thun, Trøndelag
Dagfinn Pettersen, Nordland
Reidun Melkild, Troms
Jan Atle Samuelsen, Finnmark

Fra Fagforbundet:
Tom B. Johansen, Randi Munch Aanonsen, Mary Sørensen, Kjell Engebretsen, Annie Irene Vika, Gerd Eva Volden, Kari Sletholt Bergkåsa, Odd Arne Heggås.

Fra Postpensjonistene:
Kjellaug Kristiansen Jota

Fra YTF:
Arnold Tveit

Fra Statens Vegvesen:
Kjell Sture Bjørvig

Fra Industri Energi:
Jan-Ole Ramstad

Kontrollkomité
Wenche Hansgaard (leder), Vigdis Ravnøy (til desember) og Ove Lyslett.

Varamedlemmer: Ragnhild Mjøen Eilertsen og Fredd Gerhardsen.

Pensjonistforbundets administrasjon

Administrasjonen besto ved utgangen av 2019 av:

- Harald Olimb Norman, generalsekretær
- Ragnhild Nestaas Dahl, områdeleder fag og politikk
- Mette Henriksen, områdeleder medlemsservice
- Rolf Indseth, regnskapssjef
- Björg Karin B. Buttedahl, kommunikasjonsjef
- Anders Rasch, webredaktør
- Trond Nedrebø, redaktør
- Arne Halaas, organisasjonssekretær
- Eyvind Frilseth, seniorrådgiver
- Tone Bye, prosjektleder velferdsteknologi
- Unn Johansen, prosjektleder digitale verktøy
- Sindre Farstad, seniorrådgiver pensjon
- Anne Hanshus, seniorrådgiver helse
- Margrethe Gaassand, rådgiver bolig og tilgjengelighet
- Lars Nestaas, rådgiver pensjon
- Hilde Bergan teamleder medlemsservice
- Nina Persson, kontorkoordinator
- Erika Strøm-Olsen, sekretær medlemsservice

Sykefraværet i 2019 var på 7,9 %. Av dette var 0,5 % sykefravær med egenmelding og 7,4 % lengre fravær. Organisasjonssekretær Rune Bugge Persson og sekretær på medlemsservice Idun Fjellheim gikk av med pensjon i 2019.

SAKO

SAKO – samarbeidskomiteen for pensjonister – har som formål å styrke og utvikle samarbeidet mellom offentlige pensjonistorganisasjoner og andre landsdekkende pensjonistorganisasjoner. Pensjonistforbundet er sekretariat for SAKO.

Medlemmer i 2019: Pensjonistforbundet, Politiets pensjonistforbund, Telepensjonistenes landsforbund, LO-stat, Jernbanepensjonistenes forbund, Statens Vegvesens pensjonistforbund, Postpensjonistene og Fagforbundet.

Årets SAKO-konferanse ble arrangert på Storefjell 12.9. Temaer var samordningsfellen, fripoliser og skoloring av eldreråd (se omtaler av disse temaene andre steder i årsberetningen).

På møte i den Nordiske Samarbeidskomiteen. F.v. Arne Halaas, Pensjonistforbundet, Ann Jönsson, seniorrådgiver i Nordens velferdssenter og Jan Davidsen, leder i Pensjonistforbundet.

Konsulenter

Vi hadde følgende konsulenter i 2019: Carsten O Five og Anne Grethe Skårdal, Økonomitelefonen (se egen omtale). Anita Vatland, Pårørendealliansen (se egen omtale). Wenche Malmedal, helse- og omsorgssaker, leder det sentrale Helseutvalget (se egen omtale). Geir Mosti, samarbeid med kollektive organisasjoner og verving. Arnfinn Ihle, fylkes-sammenslåing, kommunal økonomi. Torstein Øverland, fripoliser. Steinar Barstad, helse- og omsorgssaker.

Nordisk og europeisk samarbeid

Norden

Pensjonistforbundet er med i den Nordiske Samarbeidskomiteen (NSK), som er en organisasjon for pensjonistorganisasjoner i Norden. Sekretariatsfunksjonen til NSK besørges av Pensionärernas Riksorganisation fra Sverige. Følgende organisasjoner er med i NSK:

Danmark

Faglige Sensorer

Finland

Eläkeläiset / Pensionärerna Riksförbund

Pensionstagarnas Centralförbund PCF rf / Eläkkeensaajien Keskusliitto EKL r.y

Færøyene

Landsfelag Pensionista

Island

Landssamband

Sverige

Pensionärernas Riksorganisation (PRO)
Svenska KommunalPensionärernas Förbund (SKPF)

Norge

Pensjonistforbundet

Den Nordiske Samarbeidskomiteen hadde 30.-31. oktober 2019 sin høstkonferanse i Borgå, rett øst for Helsinki i Finland. Hovedtemaet på konferansen var eldres økonomi og ensomhet på grunn av dårlig økonomi. Den norske delegasjonen var ledet av forbundsleder Jan Davidsen. Pensjonistforbundet har også i løpet av 2019 hatt møter med PRO i Sverige, Faglige Seniorer i Danmark og Ældresagen i Danmark.

Europa

I Europa er det AGE Platform Europe som er den viktige eldreorganisasjonen. Pensjonistorganisasjoner fra EU og EFTA-land kan søke om medlemskap i AGE. Pensjonistforbundet søkte på slutten av 2019 om medlemskap i AGE. Søknaden vil bli endelig behandlet på Age sin kongress i juli 2020.

Uvalg

Pensjonistforbundet hadde ved utgangen av 2019 etablert følgende utvalg ut over de utvalgene som er nevnt i vedtektene:

- **Næringspolitisk utvalg** har som oppgave å utvikle strategiske pilarer for Pensjonistforbundets politikk innen det næringspolitiske området. For å samle kunnskap og erfaring knyttet til næringsutviklingen i Norge, har utvalget i løpet av 2019 arrangert møter med forskjellige ressurspersoner knyttet til Norges viktigste næringer. Så langt har utvalget fått nyttige innspill fra fiskeri, petroleum, økonomi og landbrukspolitik. Mye gjenstår, men utvalget håper å få ferdigstilt et policydokument i løpet av 2020.

- Pensjonspolitisk utvalg ytelsespensjon, Pensjonspolitisk utvalg innskuddspensjon og Pensjonspolitisk utvalg fripoliser har samlet sine aktiviteter gjennom **Pensjonsutvalget**. Se egen omtale under kapittelet Pensjon.

- **Samarbeidsprosjektet mellom Pensjonistforbundet og Fagforbundet** har som formål å få Fagforbundets pensjonistmedlemmer til å melde seg inn i Pensjonistforbundets lokalforeninger. Pensjonistforbundet lokalt og i fylkene har behov for gode organisasjonsfolk, som Fagforbundet kan bidra med. Av Fagforbundets uføre- og pensjonistmedlemmer i Pensjonistforbundet har om lag 12-13 000 meldt seg inn i en lokalforening. Dette tallet har tidligere vært stabilt på knapt 10.000 og har økt med om lag 3 000 det siste halvannet året. I denne saken er Pensjonistforbundets og Fagforbundets og mål er å trygge pensjonistenes kår, sikre deres interesser og videreføre arbeidet for å få forhandlingsrett overfor staten i trygdeoppgjørene. Fagforbundets Pensjonistutvalg er prosjektets styringsgruppe. På styringsgruppemøtene deltar Pensjonistforbundets leder og en fra Pensjonistforbundets administrasjon. Styringsgruppen har møttes jevnlig i 2019.

Aktiviteter

Fylkessammenslåinger

Som følge av politisk beslutning om endring av fylkeskommunestrukturen fra 2020 har fylkesforeningene gjennomført et godt arbeid for å berede grunnen for sammenslåinger der dette er naturlig. For Pensjonistforbundet har det hele tiden vært viktig å ha fokus på politiske beslutningsnivå. Stortingets vedtak om foreløpig ikke å endre valgkretsene til Stortingsvalg medførte at en del av våre fylkesforeninger valgte å ikke endre sin struktur før behandling av sak på landsmøtet i 2021.

Fylkessekretærordningen

De faktiske forhold for fylkessekretærene ble kartlagt i 2019. Fylkessekretærfunksjonen blir viktigere for oss etter hvert som politisk fullmakt og myndighet flyttes både internt i organisasjonen og eksternt i samfunnet. Arbeidet med å lage endrede funksjon- og arbeidsvilkår vil pågå frem mot landsmøtet i 2021. Fylkessekretærene Paul Amundsen og Unni B. Eldrup har representert

F.v. Bjørn Egeli og Inger-Marie Stokker sitter i sentralstyret og har jobbet med organisasjonsutvikling i 2019.

sekretærene i arbeidet mens Harald Olimb Norman har representert forbundet sentralt.

Organisasjonsutvikling

Gjennom hele året har det vært jobbet godt med å analysere og legge føringer for utvikling av Pensjonistforbundet. Endringer i kommune- og fylkesstrukturen har nødvendiggjort et slikt arbeid, sammen med behovet for en kontinuerlig prosess for å styrke organisasjonen som helhet. Et viktig arbeid, som, vil fortsette i 2020.

Samarbeid med Fagforbundet

Viktigheten av en sterk og robust organisasjon på alle nivå blir stadig viktigere og det er derfor avgjørende at store, kollektivt tilmeldte organisasjoner motiverer sine medlemmer til aktiv deltakelse også i våre lokalforeninger. Med dette som bakteppe har samarbeidet mellom Pensjonistforbundet og Fagforbundet fått en ny dimensjon. Det sterke og gode samarbeidet som finnes sentralt ønskes også i lokalforeningene/ samarbeidsutvalgene.

Lobbyvirksomhet og samarbeid

Forbundsleder og generalsekretær har drevet utstrakt lobbyvirksomhet med alle politiske partier gjennom året. Videre har forbundsleder hatt svært mye kontakt med naturlige

samarbeidspartnere utenfor de partipolitiske miljøene. Den innsats som forbundsleder legger inn i slike samtaler er formidabel og styrker vår organisasjon som en naturlig samarbeidspartner på alle områder som angår eldre i samfunnet.

Åpne møter og besøk i fylkes- og lokalforeninger

Gjennom hele året har sentralstyret og fylkesledere/ fylkessekretærer vært opptatt med å besøke lokalforeninger. Dette er et viktig arbeid både av eldrepolitiske og sosiale grunner, men også for å ta temperaturen på organisasjonen. Det jobbes svært godt i veldig mange foreninger. Suksessfaktoren fra disse er viktig å dra med seg inn i foreninger som ikke makter å holde samme høye aktivitetsnivå. Vi bestreber oss på å delta på alle foreningsmøter som ber om innledere fra sentralt nivå. De åpne møtene rundt om i landet i 2019 har i størst grad handlet om vårt handlingsprogram og det er forbundsleder og generalsekretær som i første rekke har vært innledere på disse. Videre har vi vært aktive på nærmere 40 valgarrangementer i forbindelse med kommune- og fylkestingsvalget.

Direktemedlemmer til lokalforeningene

Nærmere 50.000 medlemmer ble i januar overført fra direktemedlemsskap til

Opp mot 76 000 hjemmeboende eldre har vært utsatt for vold eller overgrep etter at de fylte 65 år. Men kun 1/3 av kommunene har handlingsplaner mot vold i nære relasjoner. Hvordan står det til i din kommune?

Lokalpolitikk er viktig – bruk stemmeretten!

Pensjonistforbundet hadde en egen kampanje på Instagram før kommune- og fylkestingsvalget.

lokalforeningsmedlemsskap. Frykten for at mange ville reservere seg fra ordningen og enten be om fortsatt direktemedlemsskap eller utmeldelse ble gjort til skamme. De aller fleste godtok å få sitt medlemskap gjennom den lokalforeningen de soknet til. Aktiviteten og økonomien i lokalforeningene har generelt sett blomstret og foreningene er bedre rustet for fremtiden.

Regnbuenettverket

Pensjonistforbundets nettverk for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner har samling hver 14. dag på et eldresenter på Kampen i Oslo, i regi av primus motor Aasmund Vik. I 2019 ble den første samlingen utenfor Oslo arrangert, i dagene 22.-24 mars i Kristiansand. På programmet sto kåseri, filmfremvisning og gode samtaler og diskusjoner.

Regner man at to til fem prosent av befolkningen er LHBT-personer, vil det si at mellom 5000 og 12 500 av våre medlemmer er i denne gruppen. I en levekårsundersøkelse for skeive i Agder er det blant annet avdekket av mer enn 45 prosent ikke er åpne om sin legning overfor egen fastlege. Pensjonistforbundet jobber for å løfte fram og synliggjøre problemstillinger knyttet til eldre skeive.

Temahefter

Det ble produsert tre temahefter i 2019, som skal inspirere til samtale og diskusjon i lokalforeningene:

- «Kultur for alle er kultur for eldre», skrevet av Lidvin M. Osland, tidligere fylkeskultursjef/ fylkeskulturdirektør i Sogn og Fjordane og direktør i Norsk Kulturråd og Jostein By, tidligere medarbeider ved fylkeskulturkontoret i Sogn og Fjordane, fylkeskultursjef samme sted og rådmann i Jølster kommune
- «Klimapolitikk for nåtiden», skrevet av Andreas Randøy, sentralstyremedlem i Natur og ungdom
- «Likestilling i pensjonsalderen», skrevet av Lajla Blom, tidligere leder for Norsk Lærerlags og Utdanningsforbundets internasjonale arbeid, nå pensjonist.

Oppdraget ble gitt av landsmøtet i 2018, og målet er å lage flere slike hefter i 2020. Heftene er laget både på bokmål og nynorsk, og sendt ut til fylkes- og lokalforeningene, som selv kan bestille flere. Målet er at dette skal bidra til aktivitet og diskusjoner rundt viktige temaer.

Bekymringstelefonen

Retningslinjene for Bekymringstelefonen er å gi veiledning og råd til pensjonister og deres

pårørende som har behov for noen å snakke med. Tilbudet gjelder også andre som er bekymret for enkeltpensjonisters eller grupper av pensjonisters helse og velferd.

Helse- og omsorgsdepartementet har for 2019 gitt kr 400 000 i tilskudd til drift av Bekymringstelefonen. Telefonen har vært betjent av to personer, mens det administrative ansvaret er ivarettatt av regnskapssjef Rolf Indseth.

Bekymringstelefonen er betjent i tidsrommet 09:00-14:00 alle hverdager. Tjenesten markedsføres blant annet i medlemsbladet Pensjonisten, og vi oppfordrer også lokallag, fylkeslag og kollektive foreninger om å gjøre tjenesten ytterligere kjent. Pensjonistforbundet vil videreføre tilbudet også i 2020.

Økonomitelefonen

Det var i alt 256 personer som ringte Økonomitelefonen i 2019, 159 kvinner og 97 menn. Altså klar overvekt av kvinner. Det er stort sett pensjonister som ringer oss og noen ganger pårørende til pensjonister.

Innringerne virker svært fornøyde med svarene de får og med muligheten til å ringe en slik tjeneste, som er helt gratis. Vi er også svært nøye på å beskytte innringerne, slik at de kan være trygge på full anonymitet. Det er kun den som svarer den aktuelle dagen som vet hvem innringer er.

Noen ringer flere ganger, slik at vi kan følge opp en prosess. Rådene som gis er av høy kvalitet og vi har noen av de mest kvalifiserte rådgiverne i Norge når det gjelder uavhengig privatøkonomisk rådgivning. Andre rådgivere kan ofte være en slags selger – for en bank eller forsikringsselskap.

Det lages daglige rapporter over antall telefoner og tema, selvsagt anonymisert. Her er de viktigste temaene:

Pensjon - 64 telefoner

Arv - 31 telefoner

Alvorlige økonomiske problemer - 29 telefoner

Lån på bolig - 21 telefoner

Skatt - 21 telefoner

Betaling på sykehjem - 21 telefoner

Andre spørsmål - 17 telefoner

Investering og aksjer - 9 telefoner

Bostøtte - 4 telefoner

Pensjonistforbundet har hatt et svært godt samarbeid med Lindorff, som er med å drifte telefonen, med et økonomisk bidrag på 350 000 kroner per år. Vi har også hatt fagseminarer arrangert av Lindorff, og har stor glede av deres kompetanse.

For å styrke vår juridiske kompetanse har vi knyttet til oss advokat Just Finne, tidligere kommuneadvokat i Bærum, som gir juridiske råd og leser de daglige rapportene.

Knarvik-konferansen

Som en del av arrangementet Knarvikmila i Lindås kommune utenfor Bergen, som går over en uke i august, arrangeres årlig Knarvik-konferansen for pensjonister. Pensjonistforbundet er medarrangør av konferansen, som i år samlet mellom 600 og 700 deltakere. Tema var forebyggende helsearbeid og innledere fra Pensjonistforbundet var forbundsleder Jan Davidsen, generalsekretær Harald O. Norman og prosjektleder velferdsteknologi Tone Bye. Andre innledere var Oddvar Brå, Øivind Hammer og Yngvar Andersen.

Hordaland fylkesforening var aktive bidragsyttere under konferansen.

Gårsdagens helter

Pensjonistforbundet har et samarbeid med Norges fotballforbund (NFF) som har betegnelsen «Gårsdagens helter». Opplegget går ut på å hedre tidligere fotballspillere og fremfor alt skape engasjement blant pensjonister lokalt. Av forskjellige grunner var det liten aktivitet i 2019. Det er imidlertid enighet mellom NFF og Pensjonistforbundet om at samarbeidet bør fortsette og at vi skal sette fokus på damelandslaget i 2020.

Einar Strands forskningsfond er avviklet

Einar Strands forskningsfond var en stiftelse under Pensjonistforbundet og ble opprettet i anledning Einar Strands 85-års jubileum 11. januar 2001. Forskningsfondet var registrert i Lotteri- og stiftelsestilsynet og i Brønnøysundregistrene med eget organisasjonsnummer. Fondets formål var å stimulere forskning og utvikling med tanke på å bedre de eldres helse og livskvalitet og å bidra til økt opplysningsvirksomhet vedrørende de eldres helse- og sosiale situasjon.

Styrets sammensetning i 2019:

Jan Davidsen, forbundsleder - leder

Ragnhild M Hagen, andre nestleder i

Sentralstyret - medlem

Björg Hageløkken, medlem i

Sentralstyret - medlem

Svenn Manum, tidligere varamedlem i

Sentralstyret - medlem

Ved siste årsregnskap var stiftelsens egenkapital 1 502 846 kr, hvorav 400 000 utgjør stiftelsens grunnkapital. Styret var enige om at stiftelsen ikke lenger lot seg etterleve fordi avkastningen av grunnkapitalen ikke var tilstrekkelig til å tilgodese stiftelsens formål.

Styret sendte søknad til Lotteri- og stiftelsestilsynet om å få avvikle stiftelsen. Gjenværende midler ble vedtatt å dele ut til Forskningsstiftelsen Fafo. Oppsett over utført pensjonsforskning ved Forskningsstiftelsen Fafo de siste årene ble lagt ved, og var i stor grad sammenfallende med formålet til Einar Strands forskningsfond.

Stiftelsestilsynet la til grunn at stiftelsens formål er kapitalkrevende og at utdelinger for å tilgodese formålet krever en større egenkapital enn de stiftelsen har i dag. Stiftelsestilsynet anså derfor at vilkårene for opphevelse av stiftelsen var oppfylt og gjorde følgende vedtak: Vi opphever stiftelsen EINAR STRANDS

FORSKNINGSFOND, org.nr. 984 840 322.

Vi godkjenner utdeling av gjenværende midler. Einar Strands forskningsfond ble avviklet i oktober 2019 og også slettet i Brønnøysundregistrene. Gjenværende midler ble overført som fastsatt til Forskningsstiftelsen Fafo.

Ny nettbutikk

Det ble gjennom året jobbet med å lage ny nettbutikk. Målet er at denne nettbutikken skal være bestillingssentral for alt av materiell som lokal- og fylkesforeningene trenger til møter, aksjoner og verving. Gaveartikler, løpesedler og brosjyremateriell vil bli presentert i en egen katalog som kommer i både trykt og elektronisk versjon. Det er vår samarbeidspartner på trykk NILZOTTO som vil stå for nettbutikken.

Verving

Årets vervekampanje ble sendt ut i mai pr. post til 213 202 personer i alderen 62-75 år. Den ga 5316 nye medlemmer, i tillegg meldte over 2000 seg inn via nettsiden, etter en Facebook-kampanje. Nær halvparten av de nye medlemmene er i alderen 64-67 år. Ved årsskiftet hadde Pensjonistforbundet 251 000 registrerte medlemmer.

Kommunikasjon

Nye koste i kommunikasjon

Nytilsatt kommunikasjonssjef Björg Karin B. Buttedahl tiltrådte 1. januar. Pensjonistforbundet

Knarvik-konferansen samlet som vanlig flere hundre deltakere i Lindås kommune utenfor Bergen.

har hatt store ambisjoner innværende år, blant annet om å få på plass en kommunikasjons-strategi, forbedre internkommunikasjonen og kontakten mellom alle ledd i organisasjonen og starte arbeidet med nye nettsider. Det siste kom i gang for fullt, da Pensjonistforbundets første webredaktør Anders Engen Rasch ble tilsatt og startet i jobben 19. august.

Media

Når man snakker om økt synlighet, er det ofte tradisjonelle medier man tenker på. Det er fortsatt krevende å komme på trykk, på skjermen eller på radioen med våre budskap – men vi lyktes ganske godt, også i år:

- Pensjonistforbundet ble omtalt i 1247 medieoppslag i 2019.
- Pensjonistforbundet fikk mest omtale andre kvartal mens synligheten til Pensjonistforbundet var høyest i fjerde kvartal.
- Lokale medier omtaler Pensjonistforbundet oftest, og står for 77 prosent av medieomtalen i 2019.
- Romsdals Budstikke og nrk.no er de enkeltmediene som omtaler Pensjonistforbundet mest.
- Mai var måneden med mest medieomtale for Pensjonistforbundet - dette skyldes primært nyhetsoppslagene om trygdeoppgjøret og demonstrasjonen.

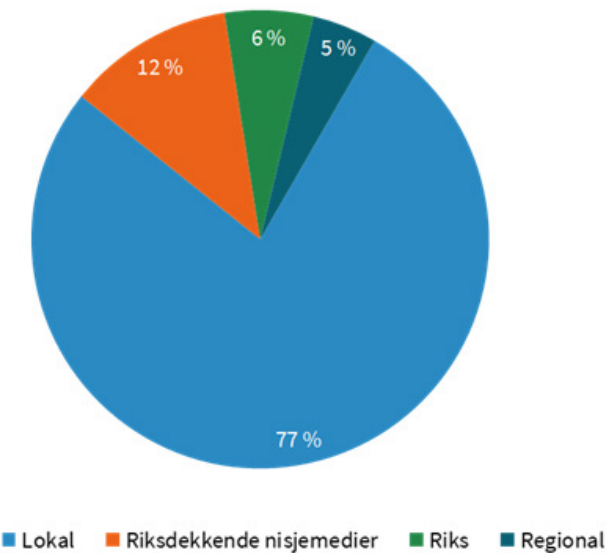
Årets trygdeoppgjør fikk i alt 298 oppslag, av disse var 87 i riksdekkende medier. Trygdeoppgjøret ble omtalt 124 ganger i mai og 104 ganger i

- juni. Pensjonistforbundet nektet å skrive under protokollen, og varslet demonstrasjon foran Stortinget 6. juni.
- Jan Davidsen deltok i Dagsnytt 18 og NRK 1 Debatten i forbindelse med trygdeoppgjøret
 - Jan Davidsen deltok to ganger som morgengjest i NRK P1+
 - Harald O. Norman deltok en gang i NRK P1+ som morgengjest i forkant av demonstrasjonen
 - Jan Davidsen deltok i NRK Her og nå dagen før demonstrasjonen
 - Demonstrasjonen ble dekket av flere lokalaviser, NTB, Dagbladet og NRK Dagsrevyen 21.

Demonstrasjonen

Pensjonistforbundet slo på stortromma etter fire år med tap av kjøpekraft og det som lå an til å bli et nulloppgjør i år, og mobiliserte til demonstrasjon foran Stortinget 6. juni. Det krevde mye organisering og logistikk, alt fra nødvendige tillatelser, scene, lydanlegg, streaming og fotografering - til bestilling av 27 busser fra fylkene rundt Oslo, i tillegg til to busser fra Trøndelag og en fra Risør. Andre kom seg til Oslo ved hjelp av buss, tog og privatbiler.

Omkring 4000 pensjonister møtte opp, tross et truende skydekke – som løste seg opp og ga oss solskinn og pent vær. Det var et flott og imponerende skue å se våre medlemmer dominere gatebildet! Vi takker LO Oslo for at de stilte opp med sine faner og støttet demonstrasjonen. Jan Davidsen holdt hovedappellen, i tillegg

Pensjonistforbundet er en aktiv, levende og landsdekkende organisasjon, noe som gjenspeiles av aktiviteten i lokale medier.

til leder for Utdanningsforbundets pensjonister, Anne-Margrethe Benæs. Politikere som møtte opp for å svare var Hans-Andreas Limi, FrP (som representerte regjeringspartiene), Jonas Gahr Støre (AP), Per Olaf Lundteigen (SP) og Audun Lysbakken (SV).

Artistene Anders Rogg og Kine Hellebust sørget for god kampstemning og allsang – «Det handler om å leve»!

Hovedparoler var:

- Forhandlingsrett på pensjon - nå!
- Lei av pensjonstap!
- Lik vekst for lønn og pensjon!

Vi laget og delte ut 60 plakater med følgende budskap:

- Gi oss forhandlingsrett
- Forhandlingsrett nå
- Vi kjemper for fremtidens pensjonister
- Vi vil bli verdsatt
- Lei av å tape inntekt
- Hvorfor skal vi få mindre?

I tillegg fikk alle deltakere hver sin button, med budskapet «Nå er det nok! Vi fortjener bedre». Media var varslet på forhånd, og selv om det ikke ble de oppslagene mange hadde forventet og håpet på, stilte både Dagbladet, NRK og NTB opp, og sørget for omtale, både nasjonalt og

lokalt. Demonstrasjonen ble streamet direkte og ble også fotografert av innleide, profesjonelle fotografer. Både streaming og bilder ble delt på Pensjonistforbundets hjemmeside og Facebook, og sett av flere tusen. Viktigst av alt er det at Pensjonistforbundet gjorde seg gjeldende opp mot Storting og regjering, og fikk vist at vi er mange, og at vi kan mobilisere når det gjelder! I tillegg til demonstrasjonen i Oslo var det markeringer flere steder i landet i regi av våre fylkes- og lokalforeninger.

Arendalsuka

Pensjonistforbundet arrangerte to egne debatter og en generasjonssamtale under Arendalsuka 2019. I tillegg deltok vi på sju andre debatter, innen temaene frivillighet, folkehelse, GPS og demens, boligpolitikk og pårørende. Til stede var landsstyret og ansatte.

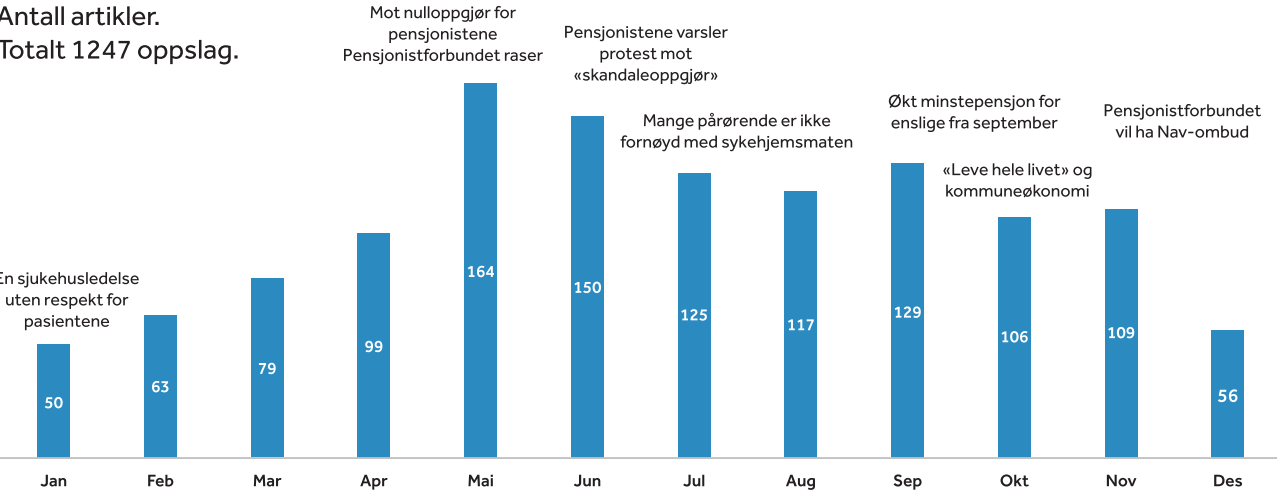
Vår første debatt fant sted om kvelden tirsdag 13.8, med overskriften «Hvordan bli gammel i et samfunn som dyrker ungdom?» Eldre er utenfor media og utenfor politikken. Er det et demokratisk problem at pensjonister er så usynlige i den allmenne samfunnsdebatten? Hva mener de eldre, har de selv et ansvar? Hva gjør dette med den øvrige befolkningens holdninger til eldre? Vi lanserte samtidig ny rapport om holdninger til eldre.

Teltscenen på ferjekaia var smekkfull da Jan Davidsen tok plass i panelet, sammen med Trude Drevland, leder for Rådet for et aldersvennlig Norge, Mathias Fischer, kommentator og debattansvarlig TV2, Kåre Hagen, leder for Senter for velferds- og arbeidslivsforskning ved Oslo Met og Runar Bakken, dosent emeritus ved Universitetet i Sørøst-Norge. Debatten ble ledet av Geir Helljesen.

Den andre debatten fant sted kvelden etter, onsdag 14.8, samme sted. Temaet var ikke mindre interessant: Hvordan skape bedre måltider for eldre og pleietrengende? Måltidene er dagens høydepunkt for mange eldre og pleietrengende - og handler om mye mer enn ernæring. Diskusjonen står ofte om størrelsen på kjøkkenet, og hvor kjøkkenet er plassert - men hva er egentlig problemet? Hvorfor hører vi fortsatt om eldre som ikke får den samme måltidskvaliteten som andre, og som for eksempel kan oppleve å få fiskeboller på julaften? Handler det om organisering,

Medieutvikling

Antall artikler.
Totalt 1247 oppslag.

kompetanse og ressurser - eller holdninger og vilje? Det ble en debatt med stort engasjement og mange gode faglige innspill. Deltakere var Jan Davidsen, Turid Windjusveen Olsen, ansvarlig for Matgledekorpsset hos Fylkesmannen i Innlandet, Robin Kåss, ordfører i Porsgrunn, Arnt Steffensen, leder for Kost- og ernæringsforbundet, Gunnvor Sunde, kjøkkensjef i Gloppen kommune og Anita Vatland, daglig leder for Pårørendealliansen. Også denne debatten ble ledet av Geir Helljesen.

Generasjonssamtalen ble gjennomført om formiddagen torsdag 15.8, i Frivilligsentralen. Ti ungdommer engasjert i politikk/organisasjonsarbeid takket ja til å møte ti av Pensjonistforbundets tillitsvalgte til samtale rundt aktuelle temaer; Miljø, likestilling, diskriminering, ensomhet, digitalisering. Dette ble et svært vellykket opplegg, med positive tilbakemeldinger fra alle som deltok. Våre tillitsvalgte fikk stort utbytte av samtalene, og flere av ungdommene sa at dette var gøy å være med på. En sa at dette var det beste arrangementet han hadde vært med på under hele Arendalsuka!

Seansen ble filmet og filmen er delt med alle lokal- og fylkesforeninger, som et eksempel til etterfølgelse. Kontakt med ungdom er viktig for Pensjonistforbundet, av flere gode grunner. Blant annet bruker vi ungdom i vår digitale opplæring og vi kjemper jo for fremtidens pensjonister!

Sosiale medier

Facebook er fortsatt kanalen som skaper størst engasjement, med over 26 000 aktive følgere. Vi har hatt stor aktivitet gjennom hele året, og nådde nær 60 000 personer med posten om budsjettthøringen i Stortingets finanskomite i oktober. Men den posten som satte årets rekord var et ønske om god helg til alle flotte pensjonister, sammen med en humoristisk tegning – som ble delt nær 800 ganger og sett av 100 245 personer!

Vi har 770 følgere på Twitter og opprettet i år en Instagram-konto, som nå følges av 817 personer/organisasjoner.

Nye nettsider

Vi gjennomførte de siste månedene av 2019 et forprosjekt til nye nettsider. Budsjetttramme for forprosjektet ble i september satt til 600.000

Rekordposten på Facebook 11. oktober 2019:

kroner. Vi hentet inn tilbud på forprosjekt fra fem aktuelle byråer, og alle ble vurdert etter et sett med faglige og økonomiske kriterier. Vi valgte å gå videre med HyperRedink, en fersk sammenslåing av teknologi-sterke Hyper og kommunikasjonsfaglig sterke Redink.

Underveis i prosjektet gjennomførte vi en spørreundersøkelse blant våre tillitsvalgte om bruk av og tilfredshet med dagens nettsider. 236 tillitsvalgte på lokal- og fylkesnivå har svart, og vi har tatt disse svarene med inn i det videre arbeidet med nettsidene.

Ved årsskiftet 2019/2020 var forprosjektet nesten slutført, og det eneste som gjensto var noen små justeringer for bedre å kunne estimere antall arbeidstimer og totale kostnader for hovedprosjektet, som er planlagt gjennomført i 2020.

Internkommunikasjon

For å bedre informasjonsflyten mellom administrasjonen og fylkes-sekretærene ble Microsoft-løsningen Teams innført. Den digitale samhandlingsløsningen ble anbefalt av Pensjonistforbundets IKT-leverandør Intility.

Fylkessekretærene har blitt kurset i løsningen, og flere har tatt den aktivt i bruk. Administrasjonen bestreber seg på å dele viktig informasjon her fremfor å sende den ut pr. epost, slik at oppdatert informasjon finnes på ett sted. Det vil også kunne gi en mer smidig informasjonsdeling videre ut i lokalforeningene.

Sentralstyret har også tatt i bruk løsningen, og har sitt eget område i Teams for saksdokumenter.

Kommunikasjonsstrategi

Vi engasjerte Netlife Dialog for å bistå oss i arbeidet med Pensjonistforbundets første kommunikasjonsstrategi. Arbeidet tok utgangspunkt i handlingsprogram, visjon og verdier, historikk, nettsider, vervekampanjer, undersøkelse om kjennskap, workshop med alle ansatte og dybdesamtaler med enkeltpersoner.

Skisse til strategi ble presentert for landsstyret i desember 2019, og deretter justert etter innspill. Strategien består av kommunikasjonsmål og budskap, målgrupper (interne og eksterne), ansvar, organisering, prinsipper for kommunikasjon og implementering. Det viktigste med strategien er å bevisstgjøre organisasjonen, slik at budskap og kanaler tilpasses målgruppen; «Vi kan ikke selge alt til alle». Forenkling av budskap og bruk av klarspråk er viktige prinsipper vi må arbeide videre med. En kortversjon er laget for distribusjon til fylkes- og lokalforeninger.

Medlemsbladet Pensjonisten

Fremgangen fortsetter for Pensjonisten, landets fjerde største publikasjon i Fagpressen, målt i opplagstall. Pensjonisten har nå et godkjent opplag på 221 643, nok en gang tidenes høyeste. Økningen siden 2018 er 8 563, en vekst på drøyt fire prosent. I 2012 var opplaget 167 051. Redaksjonelt arbeides det målrettet for å beholde posisjonen som et framoverlent medlemsmagasin, som ved siden av aktuelt politisk stoff skal bringe interessante reportasjer og inspirerende organisasjonssaker ut til medlemmer og lesere. Det gjøres fortløpende vurderinger av tiltak for å nå nye og styrke relasjonen til nåværende lesere.

Pensjonistforbundet har avtale med Salgsfabrikken om salg av annonser. 2019 var svært krevende. Selv med iherdig innsats i et tøft marked, endte annonseinntektene godt under budsjett. Totalt ble det solgt annonser for 15,3

millioner kroner, fire millioner kroner lavere enn budsjettert. Vi nådde ikke den vedtatte annonseprosenten på 30. Salgsfabrikken har 25 prosent provisjon på sitt annonsesalg for Pensjonisten. Annonsemarkedet svinger, og vi må være forberedt på hardt og krevende arbeid, ikke minst inn mot de store mediebyråene som plasserer annonser på vegne av sine annonsekunder. Det er satt i gang tiltak overfor mediebyråene for å underbygge den posisjonen og utbredelsen som Pensjonisten har. Det vil fortsatt være fokus på dette i tiden framover.

Firmaet Redink har også i 2019 hatt ansvaret for den grafiske utformingen av Pensjonisten, som trykkes hos Aller Tryk i Taastrup i Danmark. Bas Kommunikasjon har ansvaret for plastpakkingen, som utføres av Lundebye & Co på Herland i Østfold. Det arbeides kontinuerlig med effektiv produksjon og tiltak som kan gi en god balanse mellom inntekter og utgifter for Pensjonisten.

Pensjonisten distribueres av Posten Norge til alle medlemmer av Pensjonistforbundet, inkludert de som er kollektivt tilsluttet gjennom sine fagorganisasjoner. Medlemsbladet har 695 abonnenter, og distribueres i tillegg til aviser, bransjer, organisasjoner, enkeltpersoner, departement, samarbeidspartnere og politikerne på Stortinget.

I 2019 kom Pensjonisten med åtte utgaver, med et totalt sidetall på 896. Det ble gitt ut fire utgaver med et sidetall på 100 og fire utgaver med et sidetall på 124. I 2018 ble det produsert totalt 736 sider.

3

Pensjon

Øverst: Forbundsleder Jan Davidsen presenterer årets krav i trygdeoppgjøret på vegne av Pensjonistforbundet og SAKO.

Nederst: Stort presseoppbud når forbundsleder Jan Davidsen kommer ut sammen med statsråd Anniken Hauglie.

Trygdeoppgjøret 2019

På tidspunktet for trygdeoppgjøret var forventet prisvekst 2,4 prosent i 2019, og trygdeoppgjøret la opp til en vekst i pensjonen på 2,4 prosent. Det gikk dermed mot et nulloppgjør for pensjonistene.

Pensjonistforbundet var ikke fornøyd med et nulloppgjør, og oppgjørene de fire foregående årene hadde gitt en lavere økning i pensjonene enn prisveksten og dermed i realiteten mindre å rutte med for pensjonistene.

Pensjonistforbundet protesterte mot resultatet ved å nekte å signere protokollen i trygdeoppgjøret. Misnøyen med trygdeoppgjøret i 2019 kulminerte i en demonstrasjon foran Stortinget 6. juni hvor flere tusen pensjonister møtte opp (se egen omtale).

Kravene

Jan Davidsen la på vegne av Pensjonistforbundet, SAKO (LO-Stats Pensjonistutvalg, Telepensjonistenes Forbund, Fagforbundets sentrale pensjonistutvalg, Postens Pensjonistforbund, Politiets Pensjonistforbund, Jernbanepensjonistenes Forbund og Statens Vegvesens Forbund) og SAFO (Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner) frem kravene til trygdeoppgjøret 20. mai 2019 til regjeringen ved arbeids- og sosialminister Anniken Hauglie.

Oppsummert var de tre kravene følgende:

- Forhandlingsrett: Den automatiske underreguleringen på 0,75 prosent oppheves, og regulering av pensjon og uføretrygd skal være gjenstand for forhandlinger, med en ramme om lag på linje med lønnsveksten.
- Trygdeoppgjøret må legges frem som en egen sak for Stortinget i vårsesjonen etter trygde-drøftningene, og tidligere budsjetteringspraksis må gjeninnføres.
- Uføres alderspensjon må fortsatt skjermes mot levealdersjusteringen.

Resultatet

Det ble lagt til grunn en anslått lønnsvekst fra revidert nasjonalbudsjett 2019 på 3,2 prosent. Grunnbeløpet økte med 3,07 prosent fra 1. mai fra 96 883 til 99 858 kroner. Alderspensjon under utbetaling økte med 2,3 prosent med virkning fra 1. mai 2019. Vi har beregnet at dette ga en årlig vekst i pensjon under utbetaling på 2,4 prosent i 2019. Det er den årlige veksten i pensjon vi sammenligner med den årlige prisveksten for å beregne kjøpekraftsutviklingen.

	Økning fra 1. mai		Nytt nivå fra 1. mai 2018	Årsvekst
	Prosent	Kroner	Kroner	Prosent
Grunnbeløp	3,07	2 975	99 858	3,2
Minstepensjon (enslig)	2,38	4 626	198 818 per år*	2,5
Alderspensjon	2,3			2,4
Uføretrygd	3,07			3,2

*Minste pensjonsnivå for enslige ble økt med ytterligere 4 000 kroner fra 1. september 2019 til 202 818 kroner per år.

Forbundsleder Jan Davidsen kommenterte trygdeoppgjøret i mange medier, her er det P4 som ønsker hans kommentar.

Økt kjøpekraft

Årsveksten i alderspensjon fra folketrygden var altså 2,4 prosent i 2019. I januar 2020 ble prisveksten for 2019 anslått til 2,2 prosent av SSB, noe som betyr at pensjonistenes kjøpekraft økte med 0,2 prosent i 2019. Dette var første gang på fem år at pensjonene ble regulert høyere enn prisveksten.

Eksempel på økt kjøpekraft

En pensjon som i utgangspunktet var 250 000 kroner i 2018 steg med 2,4 prosent til 256 000 kroner i 2019. Prisveksten i 2019 var 2,2 prosent, og kjøpekraften ble dermed noe forbedret. Vi beregner økningen i kjøpekraft ved å multiplisere den årlige pensjonen med pensjonsveksten, og dele på prisveksten. $250\,000 \text{ kroner} \times 1,024 / 1,022 = 250\,489 \text{ kroner}$. Kjøpekraften til denne pensjonen ble dermed økt med 489 kroner i 2019.

Statsbudsjettet 2020

Pensjonistforbundet og SAKO-organisasjonene

leverte ni krav til Statsbudsjettet 2020, hvorav to krav angikk pensjon. Vi krevde forhandlingsrett på regulering av pensjon og økt pensjon for enslige minstepensjonister. Høsten 2019 la regjeringspartiene Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og KrF frem sitt statsbudsjett for 2020. De varslet ingen endring av hvordan pensjonene skulle reguleres, eller økning av minstepensjon.

I statsbudsjettet varslet regjeringen om en kommende reform av etterlattepensjon fra folketrygden. Pensjonistforbundet reagerte på det vi tolker som et forslag på å avvikle den såkalte gjenlevendefordelen i alderspensjonen fra folketrygden. Gjenlevendefordelen sikrer at pensjonister kan få noe høyere pensjon når de mister ektefellen. Dersom regjeringen gjennomfører dette, vil det i hovedsak ramme kvinner og øke de allerede betydelige kjønnsforskjellene blant alderspensjonistene.

NRK-lisensen skal fjernes og staten dekker inn inntektstapet ved å øke skatteinntektene.

Dersom NRK-lisensen hadde blitt videreført, ville den kostet 3100 kroner pr. husstand i 2020. For en enslig minstepensjonist som ikke betaler skatt, gir bortfall av NRK-lisensen dermed 3100 kroner mer å rutte med i året. For alle skattebetalere blir skatteøkningen som skal kompensere for NRK-lisensen maksimalt 1700 kroner.

Pensjonistforbundet konstaterer at det å erstatte NRK-lisensen med økt skatt har en sosial profil som kommer dem med lavest inntekt, og spesielt minstepensjonistene til gode.

Våre øvrige krav til statsbudsjettet var styrket kommuneøkonomi, bedre munnhelse og billigere tannbehandling for eldre, at Pensjonistforbundet får et nasjonalt ansvar for opplæring av eldre-rådene, et eget NAV-ombud, midler til opplæring i velferdsteknologi, en god og trygg boligsituasjon i alderdommen og at eldre får tilbud om regelmessig fysisk aktivitet.

Fripoliser

Fripoliser er opptjent ytelsespensjon fra privat sektor. I motsetning til pensjon fra offentlig sektor som automatisk oppreguleres med veksten i G før utbetaling, og G – 0,75 prosent under utbetaling, er fripolisene avhengig av avkastning fra aksjer og obligasjoner for å øke i verdi.

Et stort problem har vært at fripolisene knapt har økt i verdi over flere år, samtidig som prisene stiger hvert år. Pensjonistforbundet har jobbet aktivt med faglig arbeid på fripolisefeltet i 2019. For å rette søkelyset på problematikken utarbeidet vi rapporten «Kundenes fripoliseregnskap 2018». Her gjennomgikk vi livselskapenes årsrapporter for 2018 og undersøkte om overskuddet mellom kunde og livselskap var fordelt på riktig måte, og om det var anvendt til økt pensjon. Dette var en oppfølging av tilsvarende rapport laget i 2018 basert på årsregnskapene for 2017.

Pensjonistforbundets konsulent og fripolise-ekspert Thorstein Øverland avdekket at dagens regler medfører at det meste av kundenes andel av avkastningsoverskuddet på fripoliser ikke blir utbetalt til kundene slik det er forutsatt, men blir beholdt av livselskapene i form av tilleggsavsetninger og forhøyet premiereserve. Dette ble presentert i Pensjonistforbundets rapport «Hvem får overskuddet fra fripolisemilliardene?» i april 2019.

Finansdepartementet har vært i en prosess med å finne forslag til forbedringer på fripolisefeltet, og Pensjonistforbundet har vært i møter med departementet og presentert vårt syn i diverse faglige sammenhenger, blant annet Pensjonsforum og foredrag i Forsikringsforeningen. Vi har også vært i møte med en rekke aktører, slik som LO, YS, NHO og Forbrukerrådet angående temaet fripoliser.

Arbeidet ga resultater – i januar 2020 sendte Finansdepartementet ut et høringsnotat med endringsforslag i regelverket for garanterte pensjonsprodukter hvor fripoliser inngår. Pensjonistforbundets rapport inngår som et av dokumentene som høringsinstansene bes ta stilling til. Pensjonistforbundet vil levere et hørings svar innen fristen som er 8. april 2020, og ber øvrige høringsinstanser om å støtte vårt syn.

Samordningsfellen

Offentlig ansatte som jobber lenger enn til 67 år risikerer å få mindre og mindre tjenstepensjon – vi kaller det «samordningsfellen». I samarbeid med professor emeritus og redaktør av fagbladet Samfunn og økonomi, Bjarne Jensen, laget Ragnhild Dahl og Sindre Farstad fra Pensjonistforbundet en rapport om problematikken. En artikkel om rapporten ble publisert i fagbladet Samfunn og økonomi i desember 2019, samtidig som det ble planlagt et seminar på Stortinget i regi av Senterpartiet og Pensjonistforbundet 14. januar 2020.

Vårt arbeid viser at samordningsfellen har negative samfunnsøkonomiske konsekvenser, i tillegg til å medføre en kraftig reduksjon av pensjonene til dem som jobber lenge i offentlig sektor. Regelverket innebærer også at flere ansatte i offentlig sektor velger å slutte tidligere enn de ellers ville gjort, noe som betyr at samfunnet går glipp av verdifull arbeidskraft og kompetanse. Det strider mot all fornuft at man skal få mindre pensjon desto lenger man arbeider. Pensjonistforbundet krever at regelverket endres, og at de berørte pensjonistene skal få den pensjonen de ville ha fått før samordningsfellen trådte i kraft.

Økt minstepensjon for enslige

Fra 1. september 2019 ble minste pensjonsnivå særskilt sats for enslige økt med 4 000 kroner per år, fra 198 818 kroner til 202 818 kroner. Det er positivt at minstepensjonen for enslige styrkes,

og er i tråd med Pensjonistforbundets krav om et krafttak for dem som har minst. Vi jobber imidlertid videre for å øke satsene for enslige minstepensjonister, med et mål om å overstige EUs fattigdomsgrense i Norge, som i 2018 var 228 400 kroner i året for aleneboende personer.

Høringsuttalelser om pensjon
Forslag til ny tjenestepensjon for ansatte i offentlig sektor

Etter avtalen om ny offentlig tjenestepensjon ble enkelte uavklarte detaljer sendt på høring. Pensjonistforbundet leverte innspill blant annet angående definisjon av pensjonsgrunnlag, forslag om fleksibelt uttak av alderspensjon for uføre, uttaksregler for ny AFP-ordning i offentlig sektor, samt en styrking av betinget tjenestepensjon for dem som ikke oppfyller vilkår for å motta ny AFP.

Ingen skal miste pensjon ved å jobbe «for lenge»
Muntlig høring på Stortinget 31.01.2019. Pensjonistforbundet viser til representantforslag 46 L (2018-2019) om endring av lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser. Representantforslaget fra Lundteigen, Gjelsvik og Toppe ønsker å rette opp dagens lovverk for medlemmer i offentlige tjenestepensjonsordninger født i 1943-1953 som fortsetter å jobbe i en stilling med offentlig tjenestepensjon etter fylte 67 år. Problemet er at den offentlige tjenestepensjonen til en arbeidstaker blir mindre og mindre desto lenger den ansatte står i stilling utover den alderen som kreves for å kompensere for levealdersjusteringen (se avsnitt om Samordningsfellen).

Pensjonistforbundet ber om at loven endres med tilbakevirkende kraft fra 2011 i henhold til representantforslaget. Loven har hatt svært uheldige konsekvenser for pensjonistene. Vi minner om at en lignende sak ble løst i etterkant av uførereformen fra 2015. Da oppstod det utilsiktede konsekvenser for uførepensjonister med særaldersgrense ved overgangen til alderspensjon. De fikk i første omgang urimelige samordningsregler som reduserte alderspensjonen betydelig sammenlignet med tidligere. Det ble rettet opp og pensjonistene fikk etterbetalt sin pensjon.

Skjerming av levealdersjustering for uføres alderspensjon
Departementet foreslår å ikke videreføre en skjermingsordning for uføre. Skjermings-

ordningen har tidligere gitt uføre et tillegg til alderspensjonen tilsvarende halve effekten av levealdersjusteringen. Pensjonistforbundet ber om at uføre fremdeles må skjermes for levealdersjusteringen. Levealdersjusteringen vil gradvis redusere alderspensjonsnivåene mer og mer for hvert nytt årskull av uføre som får uførepensjonen omregnet til alderspensjon når de fyller 67 år. Uføre har ikke anledning til å jobbe lenger for å kompensere for levealdersjusteringen.

Vi har ikke et vellykket pensjonssystem når hvert årskull stadig får lavere pensjon. Pensjonssystemet må være sosialt bærekraftig, ha god fordelings- og likestillingsprofil og sikre et anstendig pensjonsnivå også for dem som ikke kan kompensere for levealdersjusteringen. Framskrivningen av alderspensjonsnivået for uføre peker bratt nedover – det er et tegn på en pensjonsreform som er på ville veier.

Forslag til utfasing av forsørgingstillegg til alderspensjon i folketrygden
Pensjonistforbundet støtter ikke regjeringens forslag til utfasing av forsørgingstillegg til alderspensjon i folketrygden. Dette gjelder ektefelletillegg og barnetillegg for alderspensjonister med forsørgeransvar. Pensjonistforbundet ønsker en reell tilpasning av tilleggene til ny alderspensjon fra folketrygden, ikke en avvikling slik regjeringen foreslår.

Kuttforslaget fra regjeringen rammer relativt få personer, men betyr mye for dem det gjelder. Tilleggene er inntektsprøvd, slik at det kun er husholdninger med lav inntekt som mottar ytelsene. Forslaget vil ramme både barn og voksne, som får det vanskeligere økonomisk. Siden tilleggene er beskjedne og gis til få personer er også de årlige innsparingene for staten små i statsbudsjettssammenheng. Vi anser at forslaget ikke er et økonomisk nødvendig kutt, men et ideologisk forslag.

Skatter og avgifter
De senere årene har det blitt gjennomført store endringer i skatte- og avgiftssystemet i Norge. Mens det har vært store lettelser i skatt på inntekt og formue, har både avgiftene og eiendomsskatten økt med flere milliarder.

Siden Pensjonistforbundet er opptatt av at velferdsstaten skal finansieres gjennom et solidarisk skattesystem, altså ved at de med høye inntekter

betaler relativt mer av inntekten sin til fellesskapet enn de som har lavere inntekter, har vi hatt som prosjekt å finne ut hvordan disse skatteendringene har slått ut for forskjellige inntektsgrupper blant pensjonistene.

Beregningene våre viser at mens de med formue eller høye pensjonsinntekter har fått lavere skatter og avgifter i perioden 2013 til 2019, er det motsatte tilfellet for de med lave eller gjennomsnittlige pensjonsinntekter. Reduksjonen i skatter og avgifter er størst blant de med formue, mens vi finner størst økning for de aleneboende minstepensjonistene. Fasit for de med gjennomsnittlige pensjonsinntekter er at de fikk omtrent null i skattekutt.

Pensjonistforbundet vil arbeide videre med spørsmål rundt skatter og avgifter og presenterer ferdig rapport i 2020.

Pensjonsutvalget
Pensjonistforbundets pensjonsutvalg ledes av Jan Davidsen, og er et samarbeidsorgan hvor vi diskuterer relevante problemstillinger innen pensjonsfeltet. Pensjonsutvalget er en møteplass med fokus på faglighet og samarbeid hvor vi diskuterer ulike problemstillinger, høringsnotater, endringsforslag, strategier med mer.

Medlemmene i utvalget har bakgrunn fra flere ulike organisasjoner som Pensjonistforbundet samarbeider med. Det er medlemmer fra Fagforbundet, Utdanningsforbundet, Landsforbundet for offentlige pensjonister (LOP), sentralstyremedlemmer i Pensjonistforbundet, samt ansatte og tilknyttede konsulenter av Pensjonistforbundet. I 2019 hadde Pensjonsutvalget fire møter - 16. januar, 3. april, 22. mai og 19. september.

Tema på møtene var:

- Fripolise
- Samordningsfellen
- Særaldersgrenser
- Konkurransen på ny offentlig tjenestepensjon
- Trygdeoppgjøret
- Kommuneøkonomi
- Etterlattepensjon
- Skatter og avgifter
- Skjermingstillegg for uføres alderspensjon

Følgende ble invitert og deltok på møter i Pensjonsutvalget i 2019:
Jan Davidsen, Thorstein Øverland, Ingun Ottosen, Bjarne Jensen, Steinar Fuglevaag, Nils-Edvard Olsen, Helga Hjetland, Jan Mønnesland, Hans Erik Pettersen, Jan Helge Gulbrandsen, Mellvin Steinsvoll, Eirik Falk, Kolbjørg Ødegaard, Eva Vida Berg, Inger Marie Stokker, Harald Olimb Norman, Ragnhild Dahl, Sindre Farstad, Lars Nestaas, Bjørg Karin Buttedahl.

2019 i tall

- Årsvekst pensjon fra folketrygden: 2,4 prosent
- Prisvekst (KPI): 2,2 prosent
- Realvekst: +0,2 prosent
- Antall alderspensjonister: 953 900
- Hvorav antall minstepensjonister: 148 523
- Antall uføretrygdmottakere: 348 800
- Grunnbeløp per 1. mai 2019: 99 858

4

Demokrati, deltakelse og tilgjengelighet

Eldre- og folkehelseminister Sylvi Listhaug (mai-desember) var glad for sekken hun fikk fra Pensjonistforbundets forbundsleder Jan Davidsen og generalsekretær Harald Olimb Norman, da de møttes i juni.

Kommune- og fylkestingsvalget

Kommune- og fylkestingsvalget i september 2019 medførte dessverre ingen betydelig økning i antall eldre i folkevalgte organer.

Eldre er fortsatt betydelig underrepresentert i norske fylkesting og kommunestyre. Dersom eldre skal få en forholdsmessig representasjon, må andelen representanter nesten tredobles.

Pensjonistforbundet er opptatt av hvorfor eldre ikke er bedre representert. Etter valget i 2019 er det derfor påbegynt et arbeid for å kartlegge mulige årsaker til dette. Resultatene fra arbeidet kommer i 2020.

Et nasjonalt eldreombud

Det nasjonale eldreombudet skulle tre i kraft i juli 2019, men i budsjettforhandlingene fikk KrF gjennomslag for at ombudet skulle ha et langt

bredere mandat enn det regjeringen opprinnelig foreslo. Lov om eldreombud ble derfor forsinket og sendt på høring i september 2019, med frist desember samme år. Forslaget er helt i tråd med det Pensjonistforbundet har ønsket seg og kjempet for i flere år: Et nasjonalt og uavhengig ombud med et mandat som omfatter alle samfunnsområder, ikke kun helse og omsorg. Ombudet skal holde til i Ålesund, og planlagt oppstart er 1. juli 2020.

Eldreråd

Fra og med kommune- og fylkestingsvalget 2019 er Eldrerådsloven fra 1992 historie. Den er erstattet med en paragraf i Kommuneloven, med

tilhørende forskrift og veileder. Pensjonistforbundet avga høringsuttalelse om både forskriften og veilederen i 2019. Vi mente at ny lov og forskrift gir eldrerådene svakere rettigheter enn Eldrerådsloven gjorde.

Den enkelte kommune er gitt for stort handlingsrom til å definere rådenes rolle, rettigheter og ressurser. Vi var tilsvarende kritiske til veilederen, fordi den i for stor grad vektlegger lov og forskrifts minstekrav, og i for liten grad vektlegger hvordan rådene bør utformes og arbeide for å få mest mulig innflytelse. Ingen av Pensjonistforbundets innspill ble tatt til følge. Ny lov og forskrift medfører økt behov for opplæring av eldrerådsmedlemmer, eldrerådsekretærer, øvrige folkevalgte og ansatte i kommunene. Pensjonistforbundet vil derfor arrangere kurs i eldrerådsarbeid over hele landet.

Bostøttealliansen

Arbeidet med bostøttealliansen ble startet opp for fullt da 21 organisasjoner møtte til oppstartsmøte den 5. mars. Her ble det bestemt at Pensjonistforbundet skulle representere de eldre i arbeidet og fikk i tillegg sekretariatfunksjon for arbeidsgruppa. Det ble også besluttet at Pensjonistforbundets generalsekretær Harald Olimb Norman skulle være alliansens talsperson.

Etter oppstartsmøtet har Bostøttealliansen avholdt ytterligere fire møter i arbeidsgruppa, og ett for hele alliansen. Det er søkt midler fra Husbanken og innhentet tilbud på en rapport, som skal gi et kunnskapsgrunnlag om bostøtten, som videre skal danne grunnlag for alliansens argumentasjon og felles plattform. Rapporten vil gjennomgå dagens bostøtteordning, se på hvem som faller utenfor, og skal være en faglig faktabasert rapport, illustrert med eksempler på erfaringer fra bostøttesøkere- og mottakere.

Bostøttealliansen har levert innspill til stortingsmeldingen om boligsosial politikk, deltatt på høringen om statsbudsjettet 2020, samt skrevet kronikk. Pensjonistforbundet har laget hjemmeside til alliansen, hvor eksterne kan finne nyttig informasjon.

Innspillet til stortingsmeldingen om boligsosial politikk la vekt på at bostøtteordningen måtte styrkes, særlig med hensyn til de uføre. Informasjonsarbeidet rundt ordningen må forbedres,

og det må ikke kreves gjengs leie for sosiale boliger og omsorgsboliger i kommunalt eie. I tillegg må Husbankens rolle i den sosiale boligpolitikken løftes.

På høringen om statsbudsjettet 2020 ba alliansen om en evaluering av bostøtteordningen, slik at bostøtten fyller sitt formål: Å sikre personer med lave inntekter og høye boutgifter en egnet bolig. Det ble også bedt om at inntektsgrensene og utgiftstakene i bostøtteordningen justeres slik at de står i bedre forhold til de reelle endringene i bokostnader og inntekter. I tillegg ba Bostøttealliansen om en styrking av informasjonsarbeidet rundt bostøtten, og at den kommuniseres som et boligvirkemiddel og ikke som sosialhjelp.

«Bolig hele livet»

Hvordan tilpasse boligen og måten vi bor på i møte med en voksende eldrebefolkning? Hvilke ønsker og behov vil morgendagens eldre ha? «Bolig hele livet» var tema for konferansen Pensjonistforbundet arrangerte i Kristiansand 24. - 25.9, i samarbeid med NBBL, Husbanken og Rådet for et aldersvennlig Norge.

Generalsekretær Harald Olimb Norman holdt foredraget «Eldres boligbehov og ønsker for det gode liv i egen bolig - hva sier de selv?». Han tok for seg en boligundersøkelse gjennomført blant Husbankens og Pensjonistforbundets medlemmer i 2018. Undersøkelsen viser at få velger bolig med tanke på endring i funksjonsnivå og bevegelighet, men at svært mange ønsker og ser for seg å bo hjemme så lenge som mulig.

Trude Drevland, leder for Rådet for et aldersvennlig Norge, snakket om eldres forventninger til regjeringens boligpolitikk. Statssekretær i Helse- og omsorgsdepartementet, Anne Bramo, holdt foredraget «Gode og trygge boliger for eldre». Helse- og omsorgsdepartementet har ansvaret for reformen «Leve hele livet», der bolig inngår som et kvalitetselement.

Konferansen ble avsluttet med en spennende paneldebatt om tilpasning av eksisterende boligmasse til fremtidens behov, med Harald Olimb Norman fra Pensjonistforbundet, Bente Johansen fra NBBL, Hans Christian Sandlie fra OsloMet NOVA og Tove H. Skyer fra Norsk Ergoterapeutforbund.

Organisasjonskurs

Det har i 2019 vært holdt til sammen 69 kurs i Pensjonistforbundets regi, med 1094 deltakere: 33 valgkomitekurs - 486 deltakere 24 styrekurs - 543 deltakere 12 kassererkurs - 65 deltakere

Kursene er gjennomført over hele landet. Det er et stort spenn, både i geografi og størrelse på foreningene, noe som krever tilpasning. Opplæringen er dialogbasert, noe som gir en god erfaringsutveksling mellom foreningene. Erfaringen så langt: Der organiseringen og tilretteleggingen er god blir resultatet godt!

I desember 2018 ble medlemmene via nyhetsbrevet i Pensjonisten invitert til å melde seg som ressurspersoner/foredragsholdere under mottoet «Du mister ikke kompetansen selv om du blir pensjonist!». Ca. 100 meldte seg og 50 av disse deltok på en samling på Gardermoen mars 2019. På høsten ble det holdt en instruktørsamling hvor ca 30 av disse deltok. Flere av dem har holdt organisasjonskurs og dette vil øke på i 2020.

Pensjonskurs

Pensjonistforbundet har i samarbeid med pensjonseksperten Eirik Falk høsten 2019 gjennomført et pensjonskurs for engasjerte pensjonister som kan bli ressurspersoner på pensjonsområdet. Eirik Falk har erfaring med å holde pensjonskurs gjennom studieforbundet AOF, og har nå utviklet opplæringsmateriell for Pensjonistforbundet. Deltakerne på kurset skal kunne bidra med foredragsvirksomhet og økt kunnskap om pensjon i lokalforeningene. Dette vil styrke fagkompetansen og forbundets arbeid på pensjonsområdet.

Råd for et aldersvennlig Norge

Pensjonistforbundet sitter i det regjeringsoppnevnte Råd for et aldersvennlig Norge, med forbundsleder Jan Davidsen og generalsekretær Harald O. Norman som hans stedfortreder. Rådet ledes av Trude Drevland – øvrige deltakere er Frivillighet Norge, KS, NHO, Husbanken, IKT Norge og OsloMet – storbyuniversitetet. Rådet er en videreføring og modernisering av Statens seniorråd. Følgende punkter ligger inne i programmet:

- **Kampanje for å planlegge egen alderdom.** Eldre kan selv gjøre mer for å tilrettelegge egen

bolig og opprettholde funksjonsevnene sine.

- **Eldrestyrt planlegging.** Vi ønsker at de kommunale eldrerådene og eldre innbyggere skal få en mer aktiv rolle i kommunenes planarbeid, og at kommunene tar i bruk nye medvirkningsmetoder.
- **Nasjonalt nettverk for aldersvennlige kommuner.** Vi vil invitere kommunene med til å delta i utviklingsarbeid og nettverk for aldersvennlige kommuner. KS planlegger å starte nettverket.
- **Partnerskapsordning.** Alle sektorer, både offentlige og private virksomheter, bør ha som mål å være aldersvennlige. Vi må samarbeide på tvers av sektorer og for å skape nye løsninger.
- **Seniorressursen i arbeid og frivillighet.** Vi har et stort potensial i å få flere til å arbeide lenger, og som pensjonist kanskje på andre måter. Mange synes det er meningsfylt å delta i frivillige aktiviteter.

Pårørendealliansen

Pensjonistforbundet er medlem og har styreledervervet i Pårørendealliansen, som er en paraplyorganisasjon for pårørendeområdet. Alliansen jobber for alle som er eller blir pårørende – uansett diagnose eller tilstand og uansett organisert eller ikke. Pårørende er en gruppe på nær 800 000 personer som bistår syke og eldre, og de nedlegger nær 110 000 årsverk. Det er nesten halvparten av hjelpen som syke og eldre får.

Det er i 2019 avholdt tre styremøter. Av aktiviteter kan nevnes lansering av rapporten «Pårørendes stemmer», med sitater og meldinger fra over 6000 som har svart på Pårørendeundersøkelsene i 2016/17 og 2017/18. Det er også arbeidet med at pårørendes innsats verdsettes og at deres synspunkter blir hørt og ivaretatt.

Styret i Pårørendealliansen består av:

Styreleder	Harald O. Norman	Pensjonistforbundet
Nestleder	Dina R. Thune	Norgesgruppen
Styremedlem	Annika Fallsen Huhtala	Ung Kreft
Styremedlem	Harald Ulrik Sverdrup	LHL
Styremedlem	Marius Sjømæling	Barn av rusmisbrukere
Varamedlem	Jette Dyrnes	Helsefagarbeidere Delta
Varamedlem	Hasle Løchen	AKAN kompetansesenter

5

Helse og omsorg

På Arendalsuka arrangerte Pensjonistforbundet debatt i samarbeid med Legeforeningen om fastlegeordningen og fremtidens kommunale legetjenester for eldre.

Det sentrale helse- og sosialutvalget

Helse- og sosialutvalget er sentralstyrets rådgivende utvalg i alle saker av helse- og sosialpolitisk karakter.

Utvalget for perioden 2018-2021

Leder Wenche Karin Malmedal
Nestleder Sven Anders Haugtomt
Ragnhild M. Hagen (sentralstyret)
Liv Arum
Sigurd Sparr
Mary Sørensen (Fagforbundet)
Kjell Engebretsen (Fagforbundet)
Varamedlemmer fra Fagforbundet: Gerd Eva Volden og Annie- Irene Vika
Sekretær: Anne Hanshus

Antall møter

Utvalget har i 2019 hatt fem ordinære utvalgsmøter, en studietur, et dialogmøte og en helsekonferanse.

Saker

Helse- og sosialutvalget har drøftet to av de prioriterte satsingsområdene i Handlingsprogrammet for 2018-2021 (s.19) og laget et notat til Sentralstyret på hvert av områdene:

- «Robek-liste» for kommuner som bryter kvalitetskravene i eldreomsorgen.
- Rettighetsfesting av enkeltvedtak på helse og omsorgstjenester for beboere på sykehjem, på samme måte som beboere i omsorgsboliger med heldøgns omsorgstjenester og for hjem-meboende brukere.

Aktivitetsplan

- *Vold og overgrep mot eldre*
Pensjonistforbundet ønsker å sette vold og overgrep mot eldre på dagsordenen i

landsmøteperioden. Helse- og sosialutvalget gjennomførte en studietur til Dublin for å se hvilke tiltak Irland har gjort for å forebygge vold og overgrep mot eldre. I innspillet til statsbudsjettet 2020 krevde Pensjonistforbundet at det ble satt av penger til å redusere vold og overgrep mot eldre. Arbeidet vil bli videreført i 2020.

- *Meld. St. 15 (2017-2018) «Leve hele livet.»*
Pensjonistforbundets mål er å arbeide for bedre livskvalitet for alle eldre, gjennom å påvirke prosessene i kommuner og fylkeskommuner. Helse- og sosialutvalget hadde ansvar for Pensjonistforbundets helsekonferanse i oktober 2019 med temaet Leve hele livet. Pensjonistforbundet har holdt foredrag i flere fylkes- og lokalforeninger om dette temaet.
- *Munn- og tannhelse*
Målet er å være pådriver for å ansvarliggjøre kommunene (helse og omsorgstjenestene) slik at munn- og tannhelsen til hjemmeboende eldre og eldre på institusjon blir ivaretatt på en tilfredsstillende måte. Dette målet vil bli videreført i 2020.
- *Partnerskap for folkehelsen*
Målet er at alle fylkesforeninger inngår partnerskapsavtaler med fylkeskommunen, slik at folkehelsen for eldre får økt oppmerksomhet. Dette målet vil bli videreført i 2020.

Helsekonferansen 2019

Pensjonistforbundet arrangerte helsekonferanse 15. oktober for det sentrale helse- og sosialutvalget, fylkeslederne og leder av fylkeshelseutvalgene. Tema for konferansen var «Leve hele livet», og følgende innlegg sto på programmet:

- Rådet for et aldersvennlig Norge
- Leve hele livet i et trygt samfunn
- Mat og matglede på sykehjem
- Demografi og omsorg: «Utfordringene er store nok om vi ikke skal svartmale dem»
- Slik sikrer du deg selv i hjemmet
- Trygg i egen bolig
- Aldring – kan man gå eller løpe fra det?
- Hvordan implementere «Leve hele livet» i kommunen?
- Eksempler fra to kommuner - «Leve hele livet»
- «Livsviktig» – samarbeid mellom helsedirektoratet og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB)

Dialogmøte

Dialogmøte mellom ledere av fylkenes helseutvalg og helse- og sosialutvalget ble arrangert 16. oktober. Følgende temaer ble tatt opp:

- Helseutvalgenes rolle og mandat
- Dialog med fylkenes helseutvalg – hvordan fungerer samarbeidet mellom fylkesforeningen, det sentrale helse- og sosialutvalget og andre fylkeshelseutvalg
- Hvordan følge opp «Leve hele livet» - gruppearbeid
- Gruppearbeid for brukerrepresentanter oppnevnt av Pensjonistforbundet sentralt

Deltagelse i råd og utvalg på helseområdet

- Kontaktforum for brukerne av helse- og omsorgstjenester (HOD):
Ragnhild M. Hagen
- Helsedirektoratets brukerråd:
Sven Anders Haugtomt
- Brukerutvalg i Helse Sør- Øst:
Astri Myhrvang
- Brukerutvalg Helse Nord:
Hedvig Hegna og Arne Vassbotn
- Brukerutvalg Helse Vest:
Oddrun Rangnes
- Brukerpanel Pasientreiser ANS/ HF:
Anne Hanshus, vara Jacob Strand / Solfrid Fossberg
- Ressurssenter for omsorgstjenester (RO):
Liv Thun

Andre oppgaver i helse- og sosialutvalget

Statens Helsetilsyn har startet arbeidet med å planlegge landsomfattende tilsyn i 2021. Pensjonistforbundets fikk invitasjon til å komme med forslag til temaer, og helse- og sosialutvalget ga følgende innspill:

1) Hvordan sikrer kommunene at mottakere av kommunale helse- og omsorgstjenester får dekket sine grunnleggende behov?

Hvordan skape bedre måltider for eldre og pleietrengende?

Handler det om organisering, kompetanse og ressurser – eller holdninger og vilje?

MØT OSS PÅ ARENDALSUKA

Når: Onsdag 14. august, kl. 18.00

Hvor: Teltscenen på Ferjekaia

Annonse for en av debattene Pensjonistforbundet arrangerte på Arendalsuka.

Utgangspunkt i kvalitetsforskriften
Kompetanse

- 2) Hvordan sikrer kommunene at ansatte har kunnskap om vold og overgrep mot eldre?
- 3) Hvordan sikrer kommunene at mottakere av kommunale helse- og omsorgstjenester får ivaretatt god munnhelse?

Digitalt brukerforum

Det er etablert et digitalt brukerforum innenfor helseområdet, oppnevnt av Pensjonistforbundet sentralt. Dette arbeidet ledes av nestleder Sven Anders Haugtomt.

En trygg alderdom

Munn- og tannhelse

Pensjonistforbundet fremmet krav til statsbudsjettet 2020 om at utgifter til tannbehandling skal inngå i egenandelstaket. I tillegg har vi hatt møter med Tannlegeforeningen, Tannpleierforeningen, Fagforbundet og Det odontologiske fakultet om felles mål og tiltak når det gjelder munnhelse og tannbehandling til eldre. Verken Tannlegeforeningen eller Tannpleierforeningen støtter Pensjonistforbundets krav, men begge organisasjonene vil jobbe for en bedre munnhelse og gode tannhelsetjenester for eldre.

Pensjonistforbundet vil fortsette samarbeidet med Fagforbundet Ung om å få tannhelse inn i et egenandelstak på linje med andre helsetjenester.

Fastlegeordningen

Pensjonistforbundet og legeforeningen har hatt flere møter om fastlegeordningen. God tilgjengelighet til fastlege er viktig for å ivareta eldres helse. Pensjonistforbundet ble i desember 2018 oppfordret av Legeforeningen til å bruke våre fylkesforeninger og lokallag for å kartlegge status for fastlegeordningen over hele landet. Pensjonistforbundet sendte i januar 2019 et brev til 750 foreninger, hvor det ble stilt tre spørsmål om fastlegeordningen.

På bakgrunn av 70 innkomne svar ble det laget en kort rapport, som sier at om lag 80 prosent av kommunene ikke har problemer med å rekruttere fastleger i dag. Mange er likevel bekymret for at dette kan bli vanskeligere fremover. Fremste årsak til dette ser ut til å være økt arbeidsmengde og mer krevende oppgaver for fastlegene. Kommunene fremstår som tilhengere av fastlegeordningen, men ser behovet for justeringer fremover, som å øke antall fastlegestillinger og kommunal ansettelse av fastleger.

Fylkenes helseutvalg

Fylkenes helseutvalg er rådgivende utvalg for fylkesforeningene. Pensjonistforbundet har kontakt med fylkeshelseutvalgene om helsepolitiske saker. Fylkeshelseutvalgene i samarbeid med fylkesforeningene har gitt verdifulle innspill til Pensjonistforbundet i ulike høringer. Rådgiver Anne Hanshus er kontaktperson mellom fylkenes helseutvalg og forbundet sentralt.

Kvalitetsreformen «Leve hele livet»

Regjeringen kaller «Leve hele livet» en kvalitetsreform, som skal bidra til at eldre kan mestre livet lenger, ha trygghet for at de får god hjelp når de har behov for det, at pårørende kan bidra uten at de blir utslitt og at ansatte kan bruke sin kompetanse i tjenestene. Hovedfokus er å skape et mer aldersvennlig Norge og finne nye og innovative løsninger på de kvalitative utfordringene knyttet til aktivitet og fellesskap, mat og måltider, helsehjelp, sammenheng og overganger i tjenestene.

Reformperioden startet i 2019 skulle settes på dagsorden i kommuner og fylkeskommuner. Pensjonistforbundet informerte lokal- og fylkesforeninger om reformen og oppfordret dem til å involvere seg så tidlig som mulig i sine kommuner/ fylker. Forbundet har deltatt på ulike arrangementer, møter og konferanser om «Leve hele livet». Reformen skal pågå i fem år.

Mat i eldreomsorgen

Gode måltider er så mye mer enn ernæring. For mange eldre på institusjon er måltidene et høydepunkt i hverdagen. Gode måltider øker appetitten, forebygger underernæring og reduserer behovet for medisiner.

2018 ble avsluttet med en rekke rystende oppslag i media om matkvaliteten på institusjoner for eldre. Pensjonistforbundet bestemte derfor at matkvalitet måtte være tema for en av våre debatter under Arendalsuka i 2019. Mer enn 7000 personer skrev under kampanjen «Ja til kjøkken på sykehjem». Samtidig inviterte vi Fagforbundet til et samarbeid om et hefte som viste hvorfor det er viktig å heve kvaliteten på måltidene, og hvordan dette kan gjøres.

Heftet «Mat i eldreomsorgen» viser at det ikke alltid er en direkte sammenheng mellom kostnader og kvalitet. Det avgjørende er å organisere

virksomheten slik at man utnytter de ansattes ernæringsfaglige kompetanse og yrkesstolthet. God organisering kan gi bedre måltider, mer fleksible løsninger, mindre matsvinn og frigjøre tid for helsepersonell.

Heftet vil bli distribuert til alle våre lokalforeninger og alle eldreråd i 2020. Det vil også være en del av vår eldrerådsopplæring.

Sykehjemsdekning

Pensjonistforbundet mener at eldre skal være trygge på at de får den omsorgen de trenger, når de trenger den. Pensjonistforbundet har derfor arbeidet med å kartlegge utviklingen i tilbudet av sykehjemsplasser i Norge, både på regionalt og nasjonalt nivå.

Undersøkelsene våre viser at på nasjonalt nivå har antallet sykehjemsplasser i forhold til befolkningen 80 år eller eldre falt hvert eneste år siden 2013. Videre har vi funnet store forskjeller mellom kommunene, og at det er en klar sammenheng mellom størrelse på kommunene og tilbudet av sykehjemsplasser. Den beste dekningen finner vi i de minste og i de største kommunene, mens den svakeste dekningen er i de mellomstore. Dette betyr at omsorgen de eldre mottar er vidt forskjellig avhengig av hvor de bor i landet.

Innspill

Pensjonistforbundet har gitt innspill til Pasientreiser HF om selvbetjeningsløsninger for Pasientreiser uten rekvisisjon og til Helsedirektoratet om e-konsultasjon hos fastlegene, medisinskfaglig tilbud på sykehjem, handlingsplan for fysisk aktivitet og friluftsliv, pårørendestrategi og ernæringsstrategi.

6

Aktive eldre

Ungdom som lærer eldre å beherske digitale plattformer og verktøy er en del av Pensjonistforbundets opplæringsprosjekt. Her fra +Huset i Fredrikstad.

For mange handler det fortsatt om å komme seg over kneika

Pensjonistforbundet har gjennom 2019 hatt nok et år med fokus på digital opplæring av eldre. For fjerde år på rad har forbundet vært del av Helsedirektoratets prosjekt «Utprøving av digitale verktøy mot ensomhet».

Prosjektet er landsomfattende, og vi har fått penger fra den aktuelle potten blant annet på grunnlag av vår organisasjons størrelse og ryddige struktur. Søknadsprosessen er omfattende, og for å lykkes med prosjektet er det avgjørende at lokal- og fylkesledd engasjerer seg. Vi rapporterer til Helsedirektoratet på økonomi, fremdrift, kvalitet og kvantitet.

Pensjonistforbundet bruker også ressurser til å påvirke det offentlige slik at potten med øremerkede midler til digital opplæring av eldre økes. I 2019 økte potten fra 3 til 6 mill. på grunn av systematisk påvirkningsarbeid mot sentrale myndigheter.

Alle må få mulighet til å bli digitale på en god måte og alle må få delta i samfunnet. Dette mener vi i Pensjonistforbundet, og derfor har det blitt arrangert et mangfold av ulike gratis kurs rundt i landet i løpet av 2019. Det gamle - men like aktuelle - pensumet er nybegynneropplæring på nettbrett og smarttelefon. Opplæring i trygge omgivelser hvor lave skuldre og godt humør er viktige elementer.

Mange lokalforeninger har vist interesse og positiv gjennomføringsevne. I opplæringen har de tatt i bruk styrken i eget lokalmiljø. Mange fylkesledd har også vist interesse og jobbet flott med koordinering i eget fylke. Vi ser et behov for

å utvide pensumet fordi positiv nybegynneropplæring gir et ønske om mer opplæring.

Føler du deg utrygg på nett til tross for at du er positiv til ny teknologi? Høsten 2019 flettet vi temaet informasjonssikkerhet inn i prosjektet. Et to-timers foredrag som holdes av en svært kompetent foredragsholder.

To helsiders annonser i medlemsbladet «Pensjonisten» ble laget for å minne om vårt stadig pågående prosjekt. I tillegg ble foredraget «Informasjonssikkerhet» presentert. Utover dette har det vært informasjon om prosjektet på ulikt vis gjennom året; en mengde telefoner og møtevirkosomhet i små og store grupper i tillegg til utsendelse av informasjonspakker. Den mest effektive måten er når prosjektleder deltar i fylkessamlinger hvor lokalforeningene er representert. Da kan prosjektet presenteres muntlig samtidig som det er rom for spørsmål, svar og diskusjon.

Fra første stund i prosjektet har det blitt brukt midler på arrangements- og opplæringsmateriell til glede og nytte for alle. Hvis lokale krefter holder kurs og har eget materiell de ønsker å presentere, mottar vi alltid dette. Vi har en delingskultur både når det gjelder materiell og erfaringer.

En del av kursmaterialet som vi tidligere har hatt på bokmål og nordsamisk, er dette året oversatt til nynorsk. Det har blitt positivt mottatt og ført til enda mer oversettelse på eget initiativ ute i lokalsamfunn.

Mange interesserte og digitalt kompetente i lokal- og fylkesforeningene har vært positive og gjort en god innsats. Dette er helt avgjørende for at vi skal klare å arrangere kurs i det ganske land. Og ikke minst at vi benytter disse ressursene vi har tilgjengelig kun i en avgrenset periode på en god måte. I tillegg har skoleungdom og lærere, kommuneadministrasjoner, frivilligsentraler og biblioteker vært våre gode samarbeidspartnere.

Forskere fra Nasjonalt senter for e-helseforskning har fulgt prosjektet gjennom tre år. Våren 2019 leverte de sin tredje og siste erfaringsrapport. På overordnet nivå ser det ut til at eldre tar i bruk det de lærer, og at det ikke finnes et fasitsvar på hvordan opplæring skal foregå. Det er uklart

hvorvidt digital opplæring motvirker ensomhet, men digital opplæring er likevel positivt og nødvendig av flere grunner.

Deltakelse på kurs har i seg selv vært en positiv erfaring for mange. Og positive holdninger til teknologibruk er viktig for en vellykket opplæring. Så øker eldre både sin kunnskap og sine ferdigheter, som igjen gjør dem tryggere på å bruke teknologien. Oppfatningen jevnt over er at opplæring bidrar til ytterligere positive holdninger til teknologi.

Det dominerende trekket er at eldre som søker digital opplæring, setter pris på det de lærer og derfor bruker det. Det er ikke nødvendigvis sosiale medier som er det viktigste. Å beherske teknologien til praktiske formål kan være vel så viktig.

Noen er opptatt av å ta del i små sosiale fellesskap som nettverk blant nære og kjære. Andre er opptatt av eksklusjon og inklusjon i forbindelse med større mer samfunnsmessige forhold som banktjenester, skatt, NAV, Digipost, samhandling med kommunen sin - og når NRK stadig henviser til nrk.no.

I tillegg kommer alle de andre appene som skal gjøre hverdagen enklere, og som det er helt avgjørende at også eldre behersker for å få utført praktiske handlinger. Som å bestille diverse billetter og timer, være oppdatert på nyhetsbildet og et nesten uendelig antall andre ting. Først må de bli trygge på metoden for nedlasting og deretter trygge på bruken av de enkelte appene.

Følelsen av usikkerhet og manglende kunnskap, er det som fanges opp som hinder for bruk og fortsatt bruk. Flere kursdeltakere har selv delt sin bekymring over det de mener er et økende gap mellom de som henger med i teknologisamfunnet og de som faller utenfor.

En stor andel eldre kjenner på mestringsfølelsen og tilfredsstillelsen når de behersker digitale verktøy. De opplever å være inkludert i samfunnet. Alle som får mulighet til å bli digitale på en god måte, får også mulighet til å delta i samfunnet.

Morgendagens aktivitetssenter

I 2019 har prosjektet Morgendagens aktivitetssenter holdt ca. 360 kurs, foredrag, samlinger og inspirasjonsmøter. Vi har holdt flest kurs og foredrag for landets eldreråd, men vi har også nådd egne medlemmer, andre organisasjoner, frivillige, tillitsvalgte, pårørende, politikere, studenter, skoleelever og ansatte i kommunene.

Vi har formidlet kursene via våre egne foreninger, samarbeidende organisasjoner, eldrerådene, frivillighetssentralene, kommunene, aktivitetssentrene og andre møteplasser for eldre. Vi har hatt et særdeles vellykket samarbeid med de kommunale eldrerådene, frivillighetssentralene og eldre-, senior- og aktivitetssentrene.

Tema har vært velferdsteknologiens muligheter og velferdsteknologiens plass i reformen Leve hele livet, samt tjenesteutvikling og ansvar for egen alderdom.

Hele organisasjonen, både fylkesleddet og lokalforeningene i Pensjonistforbundet har dratt lasset, og vært med på å sikre at eldre i Norge har fått informasjon om velferdsteknologiens muligheter. Dette arbeidet er helt umulig å gjennomføre uten en bred dugnadsinnsats innad i organisasjonen. Prosjektet «Morgendagens aktivitetssenter - ditt kurs og kompetansesenter» viser tydelig hvilken slagkraft vi som organisasjon har når vi jobber godt sammen.

I 2019 opplevde vi en stor etterspørsel etter våre kurs og foredrag fra den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Det resulterte i at kommunene selv sto som arrangør av de fleste foredragene dette året. Vi ser i ettertid at brukermedvirkningen øker når eldre og yngre møtes og samhandler om velferdsteknologi på denne måten. En annen positiv effekt er at Pensjonistforbundet synliggjøres som organisasjon hos andre enn de eldre selv.

I 2019 har prosjektet prioritert foredrag i små kommuner i utkants-Norge, og vi har nå nådd de fleste av landets kommuner. Pensjonistforbundet har også lært opp brukerrepresentanter i mange av landets eldreråd. Vi har likevel en stor jobb å gjøre for å nå alle landets eldre med våre kurs og foredrag.

I oktober holdt vi en nasjonal konferanse for våre velferdsteknologi-ambassadører på Hell

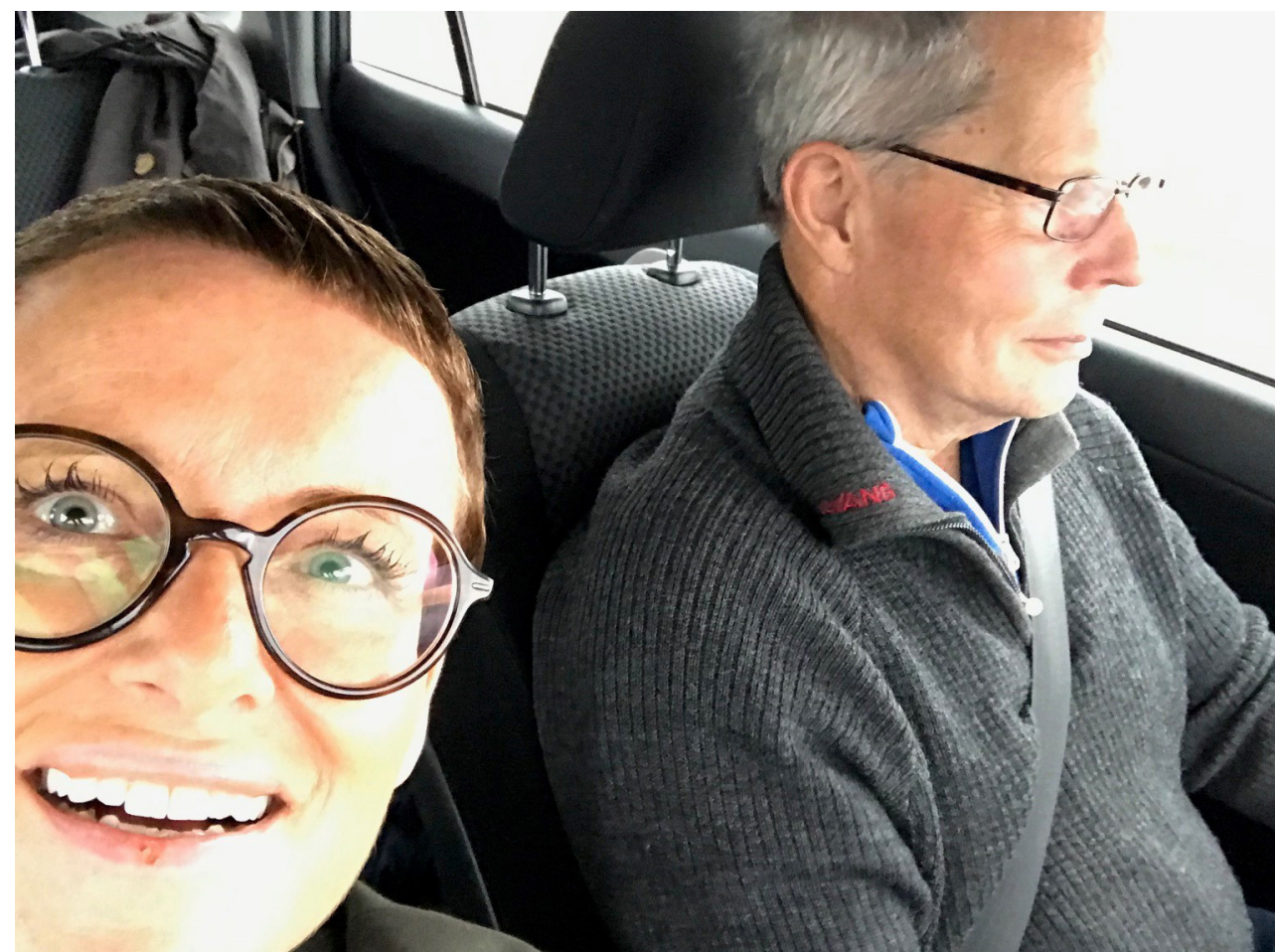
i Trøndelag. Dette var en konferanse hvor alle de store aktørene på feltet stilte opp som foredragsholdere. Det deltok over 130 ambassadører. Konferansen ble streamet via Facebook og Pensjonistforbundets hjemmeside.

Prosjektet har tre faste kursholdere i 2019: Tone Bye, Hans Ekornholmen og Gro R. Moen. Men det er våre frivillige velferdsteknologiambassadører som drar det store lasset. De har den største betydningen for at prosjektet anses som vellykket. Våre engasjerte og dyktige ambassadører er brukermedvirkere knyttet til eldrerådet lokalt, kommunen eller de regionale velferdsteknologi-programmene. De holder også foredrag for eldre og er med på å arrangere foredrag eller møter med velferdsteknologi som tema, sammen med eldrerådet eller kommunen. Enkelte av ambassadørene er også med som brukermedvirkere i forskning og utvikling av velferdsteknologi.

Alle ambassadørene har som mål å kartlegge kommunens ståsted, og prøver å påvirke kommunen til å informere og samarbeide med eldre om den videre utviklingen på feltet. I 2019 har det vært viktig å knytte ambassadørene opp mot kommunene og eldrerådene. Dette er nøkkelen for at de skal kunne stå i sitt virke fremover og er et arbeid prosjektet må fortsette å prioritere i 2020.

Pensjonistforbundets prosjektleder for velferdsteknologi
Tone Bye er på farten året rundt med sine kurs og foredrag. Øverst flankert av gode velferdsteknologiambassadører, f.v. Jan Salve Torgersen og Gjermund Aareskjold.

Nederst sitter hun i bilen til Rolf Jensen, som henter og bringer, og tilbringer 12 timer i bil for å sørge for at pensjonister i Havøysund i Finnmark får kurs.

8

Tall

Sammen for et aldersvennlig samfunn: F.v. Leder for Råd for et aldersvennlig Norge, Trude Drevland, eldre- og folkehelseminister Åse Michaelsen (fram til mai) og forbundsleder Jan Davidsen.

Da er Bostøttealliansen endelig et faktum, og Pensjonistforbundets rådgiver for bolig og tilgjengelighet Margrethe Gaasand (t.v) kan puste ut.

Pensjonistforbundet i tall

759 lokalforeninger
Pensjonistforbundet er bygget opp rundt lokale foreninger som er tilsluttet forbundet sentralt. De fleste lokalforeninger er geografiske foreninger. Det kan være flere lokallag innen en kommune. Noen lokalforeninger er dannet i bedrifter og på arbeidsplasser, og noen har sitt utspring fra fagforeninger. Alle foreninger er tilknyttet en fylkesforening.

Medlemmer i en lokalforening får tilbud om diverse aktiviteter fra sin lokalforening, som for eksempel møter med faglig og sosialt innhold, reiser og utflukter o.l. Ved utgangen av 2019 var det 759 lokalforeninger i Pensjonistforbundet.

Kollektive medlemmer
Kollektive medlemmer har betalt den sentrale delen av kontingenten via sin kontingent til den kollektivt tilmeldte organisasjonen. Den kollektivt tilmeldte organisasjonen sørger for at den sentrale kontingenten til Pensjonistforbundet betales. Dersom et kollektivt tilmeldt medlem ønsker å melde seg inn i en lokalforening, skal vedkommende betale den lokale- og fylkesvise

kontingenten. Følgende ni forbund er kollektivt tilmeldt Pensjonistforbundet:

Fagforbundet, Industri Energi, Postens Pensjonistforbund, Yrkestrafikkforbundet (YTF), Seniorforum Norsk Fysioterapiforbund (NFF), Mesta Pensjonistforening, *Avdelingspensjonistenes forening av Norges Bank (APF), Statens Vegvesen Pensjonistforbund og Kystverkets Pensjonistforbund.

Medlemstall	
Fagforbundet	112 544
Industri Energi	12 349
Postens Pensjonistforbund	6124
Statens Vegvesen	2 723
Yrkestrafikkforbundet (YTF)	1 322
Mesta Pensjonistforening	236
Norsk Fysioterapeutforbund	297
APF (Norges Bank)	144
Kystverkets pensjonistforening	106
Sum kollektive medlemmer	134 449
Sum enkeltmedlemmer	115 613
Totalt antall medlemmer	251 062

- Medlemsfordeler**
Det jobbes aktivt med å utvikle Pensjonistforbundets medlemsfordeler, som alle medlemmer kan benytte seg av. Medlemsfordelene blir annonsert i medlemsbladet Pensjonisten og på våre nettsider. Pensjonistforbundet har disse medlemsfordelene ved utgangen av 2019:
- Avtale med Solgården i Spania. Våre medlemmer får reiser til redusert pris og slipper å betale enkeltromstillegg.
 - Avtale med Aller travel på ulike reiser. Et antall rom uten enkeltromstillegg.
 - Dag Aasbø travel, med cruise og reiser innenlands og utenlands.
 - Apollo, 500 kr i rabatt per person ved bestilling av pakkereise med charterfly senest 30 dager før avreise. Rabatten gjelder samtlige personer på samme reisebestilling utført av det registrerte medlemmet.
 - Avtale med Travelmaker som leverer skreddersydde turer.
 - Avtale med Boreal om reiser med Hurtigruten til medlemspris.
 - Avtale med Scandic Hotels.
 - Avtale med Toyota og Lexus som gir 6 prosent ved kjøp av ny bil. Det ligger også en god finansieringsavtale på lån til bil, med 0,5 % i rabatt på TFS standardrente og en rabatt på 1000 kroner på etableringsgebyret.
 - Fri service i fem år ved kjøp av BMW eller Mini hos Bavaria. (gjelder ikke BMWi3)
 - Advokatfelleskapet Kolbotn gir rabatt på juridisk bistand og gratis 30 minutters samtale.
 - Medlemstilbud/rabatt på briller hos Specsavers (sagt opp i 2019).
 - Avtale med IF Forsikring med utvidet aldersgrense på reiseforsikring. Rabatter på kjøp i sikkerhetsbutikken. Gratis nøkkelforsikring og flytteforsikring. (utgår i 2020)
 - Kjøp av hjertestarter hos Trygg partner AS.
 - Avtale med Sport 1 Risør om rabatt på kjøp av el-sykkel.

Pensjonistforbundet og SAKO-organisasjonen har i 2019 avgitt høringssvar på følgende høringer

Lovfesting av plikt for kommunene til å tilby dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens. 07.01.2019. Helse- og omsorgsdepartementet.

Ny offentlig tjenestepensjon. 09.01.2019. Arbeids- og sosialdepartementet.

Muntlig høring på Stortinget om representantforslag 46 L (2018-2019) om endring av lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser. 31.01.2019.

NOU 2018:16 - Det viktigste først. 21.02.19 Helse- og omsorgsdepartementet.

Ny forskrift om råd for eldre, for personer med funksjonsnedsettelse og for ungdom. 01.04.2019. Kommunal- og moderniseringsdepartementet.
Utkast til veileder for eldreråd. 07.08.2019 Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Utvidelse av rettighetsbestemmelsen om brukerstyrt personlig assistanse (BPA) for bestemte personer over 67 år. 20.08.19 Helse- og omsorgsdepartementet.

Lov om Eldreombudet. 06.09.2019. Helse- og omsorgsdepartementet.

Forslag til utfasing av forsørgingstillegg til alderspensjon i folketrygden. 17.09.2019. Arbeids- og sosialdepartementet.

Alderspensjon til tidligere mottakere av uføretrygd. 17.09.2019. Arbeids- og sosialdepartementet.

Statsbudsjettet 2020. 10.10.2019 Helse- og omsorgskomiteen.

Statsbudsjettet 2020. 14.10.2019 Finanskomiteen.

Statsbudsjettet 2020. 17.10.2019. Arbeids- og sosialkomiteen.

Statsbudsjettet 2020. 21.10.2019 Familie- og kulturkomiteen.

Statsbudsjettet 2020. 22.10.2019 Kommunal- og forvaltningskomiteen.

Endring i forskrift om betaling fra pasienter for poliklinisk helsehjelp i spesialisthelsetjenesten. 27.11.19 Helse- og omsorgsdepartementet.

NOU 2019: 14 Tvangsbegrensningsloven - forslag til felles regler om tvang og inngrep uten samtykke i helse- og omsorgstjenesten. 27.11.19 Helse- og omsorgsdepartementet.

Endring i forskrift om betaling fra pasienter for poliklinisk helsehjelp i spesialisthelsetjenesten. 27.11.19 Helse- og omsorgsdepartementet.

Endringer i forskrift om en verdig eldreomsorg/ samboergaranti. 28.11.19 Helse- og omsorgsdepartementet.

Tiltak for å styrke legemiddelberedskapen. 19.12.19 Helse- og omsorgsdepartementet.

9

Vedlegg

PROTOKOLL

fra møtet 25. april 2019 mellom representanter for staten ved Arbeids- og sosialdepartementet og representanter for Pensjonistforbundet, Forsvarets seniorforbund, Senior Norge, Landsforbundet for offentlige pensjonister, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner, Landsorganisasjonen i Norge, Unio, Yrkesorganisasjonenes sentralforbund og Akademikerne hvor rapporten "Grunnlaget for inntektsoppgjørene 2019" av 28. mars 2019 fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (NOU 2019: 6) ble gjennomgått.

Følgende var til stede på møtet:

- *Pensjonistforbundet*: Sindre Farstad
- *Senior Norge*: Stig Klingstedt
- *Forsvarets seniorforbund*: Per Anders Volden
- *Landsforbundet for offentlige pensjonister*: Jan Mønnesland
- *Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon*: Grete Crowo
- *Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner*: Arne Lein og Anett Kleven
- *Landsorganisasjonen i Norge*: Øystein Nilsen
- *Unio*: Erik Orskaug
- *Yrkesorganisasjonenes sentralforbund*: Ørnulf Kastet
- *Akademikerne*: Tom Erik Aabø
- *Finansdepartementet*: Siri A. Holte Wingaard
- *Arbeids- og sosialdepartementet*: Morten Søndergaard Henningsen, Dag Holen, Thea Rikter-Svendsen, Knut Melheim og Pernille Krohn

Ved gjennomgangen av rapporten konstaterte partene at lønnsveksten for lønnstakere i alt er fastsatt til 2,8 prosent fra 2017 til 2018. Videre konstaterte partene at det tidligere anslaget på 2,3 prosent for lønnsveksten for lønnstakere i alt fra 2016 til 2017 ikke er endret.

Ovennevnte tall vil ligge til grunn for drøftingene om reguleringen av grunnbeløpet og pensjoner fra 1. mai 2019.

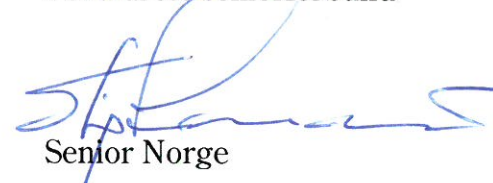
Oslo, 25. april 2019

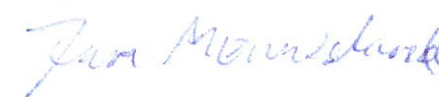
Pensjonistforbundet

Forsvarets seniorforbund

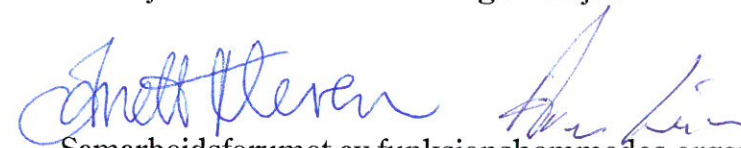
Senior Norge

Landsforbundet for offentlige pensjonister

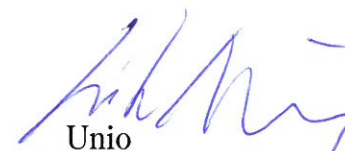
Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon

Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner

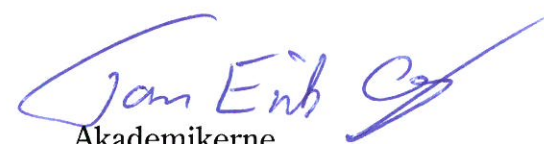
Landsorganisasjonen i Norge

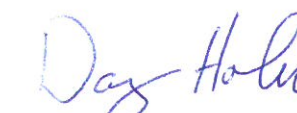
Unio

Yrkesorganisasjonenes sentralforbund

Akademikerne

Arbeids- og sosialdepartementet

Protokoll fra møtene 20. og 21. mai 2019

mellom

Regjeringen

og

Pensjonistforbundet, Senior Norge, Forsvarets seniorforbund, Landsforbundet for offentlige pensjonister, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner, Landsorganisasjonen i Norge, Unio, Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund og Akademikerne

om tallgrunnlaget for regulering av grunnbeløpet og pensjoner i folketrygden fra

1. mai 2019

Følgende har vært til stede på ett eller flere av møtene:

Pensjonistforbundet: Jan Davidsen, Nils-Edvard Olsen, Ragnhild M. Hagen, Bjørg Hageløkken, Tørres Sande, Inger Marie Stokker, Else Ormaasen, Mellvin Steinsvoll, Bjørn Egeli, Harald Lund, Kjell Sture Bjørvig, Tore Andli, Gro Standnes, Harald Olimb Norman, Bjørg Karin Buttedahl, Eyvind Frilseth, Ragnhild Nestaas Dahl, Sindre Farstad og Trond Nedrebø

Senior Norge: Knut Chr. Høvik, Stig Klingstedt og Elisabeth Steenstrup

Forsvarets seniorforbund: Per Anders Volden

Landsforbundet for offentlige pensjonister: Karin S. Woldseth og Torild Ofstad

Funksjonshemmedes fellesorganisasjon: Grete Crowo og Eva Buschmann

Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner: Arne Lein og Anett Kleven

Landsorganisasjonen i Norge: Terje Olsson og Øystein Nilsen

Unio: Erik Orskaug og Anne-Margrethe Benæs

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund: Ørnulf Kastet og Nina Skrove Falch

Akademikerne: Tom Erik Aabø og Hanne Jordell

Arbeids- og sosialdepartementet: statsråd Anniken Hauglie, Dag Holen, Morten Søndergaard Henningsen, Knut Melheim, Pernille Krohn, Thea Rikter-Svendsen, Nina Kraugerud Ertzaas og Atle Bjørnstad

Finansdepartementet: statssekretær Geir Olsen og Siri Wingaard

På vegne av *Pensjonistforbundet, SAKO, og Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner (SAFO)* la Jan Davidsen i møtet 20. mai 2019 fram følgende:

1. Organisasjonene er motstander av at løpende pensjon reguleres lavere enn lønnsveksten. Vårt primære krav er at den automatiske underreguleringen på 0,75 prosent oppheves, og at regulering av pensjon og uføretrygd under utbetaling skal være gjenstand for forhandlinger med en ramme om lag på linje med lønnsveksten. Slik kan vi bedre pensjonistenes kjøpekraft, samtidig som vi sikrer at oppgjørene får en sosial profil med rettferdig fordeling, fattigdomsbekjempelse og likestilling.

Dagens reguleringsbestemmelse med et fratrekk på 0,75 prosent på løpende pensjon, har medført tapt kjøpekraft de siste fire årene. Dersom regjeringen ikke vil imøtekomme våre krav, risikerer vi å få et femte år på rad uten økning i kjøpekraften til pensjonistene. Vi forventer at regjeringen tar denne situasjonen på alvor, og viser til at det ikke var Stortingets intensjon at løpende pensjon skulle reguleres lavere enn prisveksten da pensjonsreformens reguleringsbestemmelse ble vedtatt.

Det har festet seg et inntrykk av at vi i Norge ikke har råd til å regulere pensjonene i takt med lønnsutviklingen. Dette er feil. Nasjonalinntekten øker stadig. Det er denne vi deler mellom stat, kommune, bedriftseiere, arbeidstakere og pensjonister gjennom lønns- og trygdeoppgjøret. Regulering av pensjon dreier seg altså ikke om hva samfunnet har råd til, men om fordelingen av verdiskapingen. Pensjonistene må få ta del i denne på lik linje med andre grupper.

Det eksisterer betydelige kjønnsforskjeller i pensjonsutbetalinger. Kvinners pensjon fra folketrygden er 21 prosent lavere enn menns. Det er 141 900 minstepensjonister, og 86 prosent av disse er kvinner. Ser vi på samlet inntekt i alderdommen, utgjorde kvinners inntekt i 2014 67 prosent av menns. (A.W. Pedersen, foilsett «Disentangling the gender gap in pensions», 2.mai 2016).

Dagens reguleringsmekanisme med en lik prosentvis økning av pensjonene, forsterker kjønnsforskjellene utover alderdommen. Lik prosentvis regulering betyr at pensjonen øker med flere kroner desto høyere pensjonen er. Ved å gjeninnføre forhandlinger i trygdeoppgjøret, kan deler av økningen gis som kronetillegg for å ivareta kjøpekraften til de lave pensjonene og trygdene. Siden kvinner har høyere forventet levealder enn menn og lever flere år som enslig, er det spesielt viktig for kvinners velferd i alderdommen at pensjonen opprettholder verdien utover pensjonisttilværelsen. Vi ber derfor regjeringen vurdere kravet vårt om forhandlingsrett på løpende pensjon ut fra et kjønns- og likestillingsperspektiv.

2. Trygdeoppgjøret må legges frem som egen sak for Stortinget i vårsesjonen etter trygdedrøftingene, og tidligere budsjetteringspraksis må gjeninnføres.

Med Statsbudsjettet 2016 ble det innført en ny budsjetteringspraksis for trygdeoppgjøret. Tidligere ble anslagene på kostnadene budsjettert samlet under posten «Tilfeldige utgifter» under Finansdepartementet. Resultatet av trygdeoppgjøret ble på vårsesjonen lagt frem til behandling av Stortinget gjennom en egen stortingsproposisjon med tilleggsbevilgninger som følge av regulering av grunnbeløpet og pensjoner fra 1.mai.

Begrunnelsen for denne praksisen var at Kapittel 2309 Tilfeldige utgifter skulle «ta høyde for merutgifter som følger av forhandlinger der staten er part (lønnsoppgjøret, trygdeoppgjøret, takstoppjøret og soldatoppgjøret)» (Prop 1 S Arbeids og sosialdepartementet 2015-2016, side 15).

Fra og med 2016 blir anslagene for utgiftene ført på de enkelte budsjettpostene der kostnaden kommer til å påløpe. Trygdeoppgjøret legges ikke lenger fram til behandling i form av en egen Stortingsproposisjon. Stortinget får kun en orientering om trygdeoppgjøret i en stortingsmelding som legges frem sammen med statsbudsjettet i høstsesjonen.

Organisasjonene krever at tidligere budsjetteringspraksis og stortingsbehandling av trygdeoppgjøret gjeninnføres. Trygdeoppgjøret dreier seg om inntekten til om lag 1,3 millioner pensjonister og uføretrygdde, og det er et viktig demokratisk prinsipp at inntekten deres behandles i Stortinget, og at det er tilrettelagt slik at Stortinget kan gripe inn i trygdeoppgjøret. I forskriften om reguleringen av grunnbeløpet står det at tallgrunnlaget skal drøftes med organisasjonene, og at det skal vurderes om det foreligger særskilte forhold. Det kan være uenighet mellom partene, og i slike tilfeller er det spesielt viktig at Stortinget har mulighet til å gripe inn i trygdeoppgjøret.

3. Uføres alderspensjon må fortsatt skjermes mot levealdersjusteringen

Etter Folketrygdlovens paragraf 19-9 a, skal alderspensjonen til uføretrygdde som er født mellom 1944-1953 skjermes mot virkningen av levealdersjusteringen. Organisasjonene krever at også kullene født i 1954 og senere blir skjermet mot levealdersjusteringen ved overgangen fra uføretrygd til alderspensjon.

På vegne av *Senior Norge* la Knut Chr. Høvik i møtet 20. mai 2019 fram følgende:

Forutsetningen er at pensjonssystemet skal tuftes på forutsigbare og trygge forhold for pensjonistene både når det gjelder opptjening og utbetaling. Pensjonsordningens struktur og innhold må derfor ligge fast over tid. Slik som reguleringen av pensjonssystemet praktiseres i dag er ikke i samsvar med de opprinnelige forutsetningene som ble lagt til grunn da pensjonsreformen ble vedtatt.

Senior Norges prinsipielle syn er at pensjonistene skal ha samme utvikling i sine pensjonsinntekter som de yrkesaktive har i lønnsinntektene. Senior Norges langsiktige mål er at pensjonistene skal følge de yrkesaktives lønnsvekst, slik det var før den nye pensjonsreformen ble innført; jfr. stortingsvedtak nr. 447 av 28. mai 2003). I årets trygdeoppgjør er det regulering av grunnbeløpet og de løpende pensjoner som er i fokus.

Regulering av pensjon under utbetaling

I Stortingets vedtak av 26. mai 2005 i forbindelse med behandlingen av Stortingsmelding nr. 12 (2004-2005) om «Pensjonsreform – trygghet for pensjonene», står det blant annet:

«Etter at pensjonsreformen er trådt i kraft, justeres løpende pensjoner i folketrygden med et gjennomsnitt av lønns- og prisveksten. Opparbeidede pensjonsrettigheter justeres med lønnsveksten. Garantipensjonen lønnsindekseres justert for utviklingen i levealder.»

Ved behandling av Ot. prop nr. 37 (2008-2009) ble Stortingets vedtak at pensjoner under utbetaling skal reguleres med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten, og ved at pensjonene reguleres med lønnsveksten, og deretter fratrasket en fast faktor på 0,75 prosent.

I Stortingets behandling av de økonomiske beregningene av virkninger av pensjonsreformen, forutså man og det skulle legges til grunn en årlig reallønnsvekst på 1,5 prosent. Med en fast faktor på 0,75 prosent skulle denne forutsetningen gi en realvekst i utbetalte pensjoner på om lag halvparten av reallønnsveksten. De siste års økonomiske utvikling og realistiske prognoser for de kommende års utvikling i norsk og internasjonal økonomi, viser at forutsetningen om reallønnsvekst ikke lenger er til stede. Dette fører til at pensjoner under utbetaling ikke får den økningen i realverdi som var forutsatt. Selv om dette året er et nulloppgjør er det likevel det femte året på rad uten positiv vekst for pensjonistene. Siden reguleringsregimet startet har flere forhold i norsk og internasjonal økonomi endret seg. Senior Norge mener at når de forutsetningene som reguleringsmodellen er basert på ikke gir den utviklingen i pensjonene som var forutsatt, må modellen eller forutsetningene revideres /justeres.

I og med at regulering av folketrygdens grunnbeløp og alderspensjoner ble lovfestet, ble det ikke lenger behov for en behandling i Stortinget. Dette har etter Senior Norges syn svekket pensjonistenes posisjon i en demokratisk prosess. Senior Norge henstiller derfor på nytt til Regjeringen om å fremme denne problemstillingen for Stortinget.

Senior Norge ber om at underreguleringen bringes til opphør. I påvente av at dette skjer, må reguleringen av løpende pensjoner legges om fra 2019, slik at denne blir gjennomført med gjennomsnittet av et lønns- og prisveksten slik det hele tiden har vært forutsatt og vært Stortingets intensjon. Fratrasket 0,75 prosent har gitt unødvendig store svingninger, og kun bidratt til å svekke oppslutningen om reguleringsordningen.

Underreguleringen påvirker pensjonistenes totale fremtidige økonomiske utvikling over tid pga. en betydelig akkumulert negativ effekt, og resultatet blir at gapet mellom inntektsutviklingen for pensjonistene og lønnstakerne blir stadig større. Dette står også i et sterkt misforhold til Regjeringens arbeid for et aldersvennlig samfunn som bl.a. innebærer at eldre skal kunne oppleve en trygg økonomisk forutsigbar alderdom.

Senior Norge er skuffet over at dette ikke er blitt fulgt opp av Regjeringen. En slik holdning sender etter Senior Norges syn et sterkt signal fra Regjeringen om at pensjonistene som gruppe fortsatt vil bli diskriminert også på det økonomiske området. Detter er uverdigg i et av verdens rikeste land.

Senior Norge ser med stor bekymring på den negative effekten av den økonomiske forskjellsbehandlingen som skjer i vårt samfunn gjennom avkortningen i pensjonene. Dagens pensjonister har vært med å bygge landet, og den velferden hele Norge i dag kan

nytte godt av. Følgelig er det ikke annet enn rimelig at også pensjonistene skal ha rett til sin del av velferdsutviklingen.

Vi står foran et kommune- og fylkestingsvalg, og Regjeringen må nå vise at den tar pensjonistenes økonomiske situasjon på alvor. Også pensjonistene får stadig økte levekostnader. Mange eldre må kjøpe tjenester de selv i arbeidsfør alder selv kunne utføre. Strømutgiftene, f.eks., er gjenstand for en galopperende økning til nivå vi aldri tidligere har sett i Norge. Bomringer settes opp rundt de store byene med skyhøye passeringkostnader som gir et betydelig innhugg i en for mange allerede sterkt svekket pensjonistøkonomi. Resultatet blir at besteforeldre må begrense å hente/bringe sine barnebarn og således blir avskåret fra samvær med sine barnebarn og å kunne gi verdifull støtte og hjelpe foreldre som er i jobb.

Levetiden øker, og dagens pensjonister er friskere både fysisk og mentalt. De som går av med pensjon i dag har kanskje hele 25 - 30 år igjen å leve; en periode som skal, og må fylles med mening, innhold og aktivitet. Ved den kraftige nedgangen som skjer i kjøpekraft for pensjonistene, føler mange pensjonister stor uforutsigbarhet, og de blir økonomisk utrygge mht. muligheten til å kunne leve og opprettholde et meningsfylt liv i alderdommen. Resultatet blir at mange går inn i ensomhet, isolasjon og utenforskap, med den virkning at offentlige kostnader til pleie og omsorg øker.

Det er også et uttalt mål fra Regjeringen at flest mulig skal kunne bo hjemme lengst mulig. Da må man huske på at det å bo hjemme fordrer at hjemmeboende fortsatt har mange kostnader som ikke faller bort ved oppnådd pensjonsalder. Slike kostnader knytter seg til bl.a. nødvendig vedlikehold av egen bolig som mange rent fysisk ikke selv er i stand til å utføre men må leie inn ressurser for å få utført.

Dersom Regjeringen likevel står fast på nåværende modell, henstiller Senior Norge på det sterkeste Regjeringen om at modellen blir supplert med en klar «sikrings- mekanisme» som vil motvirke lav regulering, og at pensjonisten skal unngå flere år med nedgang i kjøpekraft når lønnstakerne gis oppgang i sin kjøpekraft.

For å oppsummere Senior Norges krav til trygdeoppgjøret for 2019

Senior Norge krever at Regjeringen og Stortinget reverserer vedtaket om underregulering av de offentlige pensjonene med 0,75 prosent. I påvente av at dette skjer krever Senior Norge at myndighetene endrer underreguleringen slik at den modell brukes som Pensjonskommisjonen foreslo.

Vi forventer også at Regjeringen legger frem resultatet av trygdedrøftingene til reell politisk behandling i Stortinget.

På vegne av *Forsvarets seniorforbund (FSF)* la Per Anders Volden i møtet 20. mai 2019 fram følgende:

Forsvarets seniorforbund (FSF) vil påpeke at pensjonssystemet må være tuftet på forutsigbare forhold for opptjening og utbetaling. Pensjonsordningens struktur og innhold må derfor ligge fast over tid. FSF sitt prinsipielle syn er at pensjonistene skal ha samme

utvikling i sine pensjonsinntekter som de yrkesaktive i sine lønnsinntekter. FSF sitt langsiktige mål er at vi skal følge de yrkesaktives lønnsvekst slik det var før den nye pensjonsreformen ble innført, jfr stortingsvedtak nr. 447 av 28. mai 2003. I årets trygdeoppgjør er det regulering av grunnbeløpet og de løpende pensjoner som er i fokus.

Regulering av pensjon under utbetaling

FSF viser til Stortingets vedtak av 26. mai 2005 under behandlingen av St.meld nr 12 (2004-2005) Pensjonsreform – trygghet for pensjonene, der det blant annet står:

«Etter at pensjonsreformen er trådt i kraft justeres løpende pensjoner i folketrygden med et gjennomsnitt av lønns- og prisveksten.

Opparbeidede pensjonsrettigheter justeres med lønnsveksten. Garantipensjonen lønnsindekseres justert for utviklingen i levealder.»

Ved behandling av Ot.prop nr 37 (2008-2009) ble Stortingets vedtak om at pensjoner under utbetaling skal reguleres med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten, og ved at pensjoner reguleres med lønnsveksten og deretter fratrasket en fast faktor på 0,75 prosent.

I Stortingets behandling av de økonomiske beregningene av virkninger av pensjonsreformen, forutså man en årlig reallønnsvekst på 1,5 prosent. Med en fast faktor på 0,75 prosent skulle denne forutsetningen gi en realvekst i utbetalt pensjon på om lag halvparten av reallønnsveksten. De siste års økonomiske utvikling og realistiske prognoser for de kommende år viser at denne forutsetningen ikke lenger er til stede, noe som innebærer at pensjoner under utbetaling ikke lenger får en økning i realverdi slik som forutsatt. Selv om dette trygdeoppgjøret er et nulloppgjør, er det likevel det femte året på rad uten positiv vekst for pensjonistene. Siden reguleringsregimet startet, har flere forhold i norsk og internasjonal økonomi endret seg. FSF mener at når forutsetningen som reguleringsmodellen er basert på ikke gir den utviklingen i pensjonene som er forutsatt, må modellen eller forutsetningene revideres/justeres.

Ved at regulering av folketrygdens grunnbeløp og alderspensjoner ble lovfestet, ble det ikke lenger behov for en behandling i Stortinget. Dette har etter forbundets syn svekket pensjonistenes posisjon i en demokratisk prosess. FSF henstiller Regjeringen til å fremme denne problemstillingen til Stortinget.

FSF krever at reguleringen av løpende pensjoner legges om fra 2019 slik at denne gjennomføres med gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. Dette har hele tiden vært Stortingets intensjon, men dagens operasjonalisering om et fratrekk på 0,75 prosent har gitt unødvendig store svingninger og bidratt til å svekke oppslutningen om reguleringsordningen. Dersom Regjeringen står fast på denne modellen, henstiller FSF Regjeringen om å supplere modellen med en sikringsmekanisme som vil motvirke særlig lav regulering.

FSF's krav til trygdeoppgjøret for 2019:

FSF krever at alderspensjonene i 2019 reguleres med gjennomsnittet av anslått lønnsvekst på 3,2 prosent og anslått prisvekst på 2,3 prosent. Det vil gi alderspensjonistene en inntekstvekst i 2019 på 2,75 prosent.

Forsvarets seniorforbund forventer at regjeringen legger fram resultatet av trygdedrøftingene til reell politisk behandling i Stortinget.

På vegne av *Landsforbundet for offentlige pensjonister (LOP)* la Torild Ofstad i møtet 20. mai 2019 fram følgende:

Landsforbundet for offentlig pensjonister (LOP) krever **primært** at pensjonistene skal ha samme realutvikling i sine pensjonsinntekter som de yrkesaktive i sine lønnsinntekter. Det betyr at vi krever at løpende pensjoner skal reguleres på årsbasis med samme prosentsats som snittet av de yrkesaktives lønnsutvikling korrigert med forskjellen mellom forventet og faktisk utvikling de to siste år. LOP vil m.a.o. ha opphevet underreguleringen.

Pensjonistene bør ha samme realutvikling som de yrkesaktive på godt og ondt. Når vi likevel også fremmer et subsidiært krav er det fordi Regjering og Storting i hvert fall må oppfylle sine egne tidligere forpliktelser om de i denne omgang ikke gir oss medhold i vårt primærkrav.

LOP krever primært at løpende alderspensjoner reguleres med 3,2 prosent på årsbasis i 2019. Vi viser i den sammenheng til Revidert Nasjonalbudsjett for 2019.

Subsidiært krever LOP at reguleringen av løpende pensjoner legges om fra 2019 slik at denne gjennomføres med halvparten av lønnsveksten og halvparten av prisveksten. Dette har hele tiden vært Stortingets intensjon, men dagens operasjonalisering med et fratrekk på 0,75 prosent har gitt unødige store svingninger og bidratt til å svekke oppslutningen om reguleringsordningen.

LOP viser til Innst O nr 67 (2008-2009) der det klart framgår at «*gjennomsnittet av lønns- og prisvekst gjennomføres ved at*» en nytter en fradragsfaktor på 0,75 prosent. Til grunn for faktoren 0,75 prosent, var en gjennomsnittlig reallønnsvekst på 1,5 prosent for de yrkesaktive, jf. OT prp. 37(2008-2009).

På tross av tre gode år 2011-2013 viser departementets egne tall i Stortingsmelding nr. 5 (2018-2019) at gjennomsnittlig realvekst for de yrkesaktive i perioden 2011-2019 var på 1,2 prosent, altså 0,3 prosentpoeng lavere enn forutsetningen på 1,5 prosent. Denne meldingen ble lagt fram oktober 2018. Etter det er det kommet reviderte tall for 2018 og 2019. Basert på regnskapstall for 2018 samt revidert budsjetts anslag for 2019, blir gjennomsnittlig realvekst for de yrkesaktive i perioden 2011-2019 på 1,06 prosentpoeng, altså 0,44 prosentpoeng lavere enn forutsetningen på 1,5 prosent. *Forutsetningene for at faktoren på 0,75 prosent er en gjennomføringsmetode for å oppnå gjennomsnittet av lønns- og prisvekst for de yrkesaktive er med andre ord brutt.*

LOP legger til grunn en prisvekst på 2,3 prosent på årsbasis for 2019. Vi viser i den sammenheng til Revidert Nasjonalbudsjett for 2019.

For 2019 vil fradragsfaktoren gi i størrelsesorden 0,3 prosentpoeng lavere vekst i løpende pensjoner enn gjennomsnittet.

LOP krever subsidiært at løpende alderspensjoner reguleres med 2,75 prosent på årsbasis i 2019.

Uføre

LOP krever at regjeringen og Stortinget står ved sine tidligere uttalelser om at de uføre må skjermes for levealdersjustering ved overgang til alderspensjon hvis de yrkesaktive kompenserer for levealdersjusteringen ved å stå lenger i arbeid, noe bl.a. AFP-evalueringen har vist.

Stortingsbehandling

Erfaringene fra omleggingen av budsjettpraksis og stortingsbehandling etter omleggingen i 2016 er for pensjonistene dårlige. Et oppgjør som omhandler ca. 1,2 millioner pensjonister blir først lagt fram for Stortinget i form av stortingsmelding ett halvt år etter at oppgjøret er ferdig. Stortinget har derved ingen reell mulighet til eventuelt å korrigere Regjeringens beslutning, jf. blant annet at fradragsfaktoren på 0,75 prosent er brudd på stortingets egne forutsetninger.

LOP krever at regjeringen legger fram resultatet av trygdedrøftingene til reell politisk behandling i Stortinget.

På vegne av *Unio, Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO) og Landsorganisasjonen i Norge (LO)* la Erik Orskaug i møtet 20. mai 2019 fram følgende:

Organisasjonene Unio, FFO og LO krever at reguleringen av løpende pensjoner legges om fra 2019 slik at denne gjennomføres med halvparten av lønnsveksten og halvparten av prisveksten. Dette har hele tiden vært Stortingets intensjon. Dagens reguleringsregime med et fratrekk på 0,75 prosent har gitt unødige store svingninger, tapene for alderspensjonistene har vært store de siste årene noe som også har bidratt til å svekke oppslutningen om reguleringsordningen.

Organisasjonene Unio, FFO og LO krever på denne bakgrunn at alderspensjonene i 2019 reguleres med gjennomsnittet av anslått lønnsvekst på 3,2 prosent og anslått prisvekst på 2,3 prosent. Det vil isolert sett gi alderspensjonistene halvparten av den realinntektsøkningen som lønnstakerne forventes å få.

Organisasjonene Unio, FFO og LO krever at regjeringen og Stortinget står ved sine tidligere uttalelser om at de uføre må skjermes for levealdersjustering ved overgang til alderspensjon hvis de yrkesaktive kompenserer for levealdersjusteringen ved å stå lenger i arbeid, noe bl.a. AFP-evalueringen har vist.

Organisasjonene Unio, FFO og LO krever at regjeringen legger fram trygdeoppgjøret til reell behandling i Stortinget før sommeren.

På vegne av *Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund* la Ørnulf Kastet i møtet 20. mai 2019 fram følgende:

YS støtter fremdeles opp under de prinsipper som er etablert i pensjonsreformen. Vi har lagt til grunn at det gjeldende regelverk der pensjonene reguleres med lønnsvekst minus

0,75 % vil gi en regulering av pensjonene som over tid vil være midt mellom lønns og prisvekst slik det var forutsatt i pensjonsreformen.

De senere år har reallønnsveksten vært lavere enn 1,5 %. Pensjonistene har da fått en dårligere inntektsutvikling enn forutsatt flere år på rad. YS mener dette er uheldig. Dersom pensjonistene over tid får en annen og dårligere inntektsutvikling enn forutsatt vil det kunne svekke oppslutningen om pensjonsreformen og være meget uheldig.

Vi mener derfor det bør vurderes å endre systemet slik at man i fremtiden treffer bedre målsetningen om at pensjonistene skal ha en inntektsutvikling som ligger midt mellom lønns og prisvekst.

På vegne av *Akademikerne* la Tom Erik Aabø i møtet 20. mai 2019 fram følgende:

Akademikerne mener reguleringen av løpende pensjoner må endres til gjennomsnittet av lønns- og prisveksten. En slik endring vil på ingen måte utfordre pensjonsreformen. Vi ber regjeringen igangsette nødvendig arbeid med sikte på lovendring.

Akademikerne støtter pensjonsreformens intensjon om at pensjon under utbetaling får en kjøpekraftsutvikling i tråd med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten slik Stortinget opprinnelig gjorde vedtak om.

Vår bekymring er knyttet til hvordan dette er løst. Det tas ikke hensyn til prisveksten, men gjøres et fratrekk på 0,75 pst. fra lønnsveksten. For at den valgte løsningen skal gi samme resultat som intensjonen, må reallønnsveksten være i overkant av 1,5 pst. årlig.

Vi må helt tilbake til 2013 for å finne det siste året forutsetningen om reallønnsvekst viste seg å holde. Konsekvensen er for lav regulering av løpende pensjoner, og klart under det som er intensjonen. Selv om det nå går godt i norsk økonomi og økonomien forventes å vokse klart over trend i 2019, siktes det mot en reallønnsvekst på om lag halvparten av det som skulle være normalen når enigheten sentralt mellom NHO og LO legges til grunn. Og Regjeringen stadfester dette lønnsanslaget i revidert nasjonalbudsjett.

Det er selvfølgelig stor usikkerhet om hva som vil være det langsiktige nivået på reallønnsveksten og dermed om det vil oppstå systematiske avvik fra det som er intendert med reguleringen. Allikevel mener vi reguleringen av løpende pensjoner må endres.

Dersom forutsetningen om reallønnsvekst på 1,5 pst. viser seg å holde på lang sikt vil regulering med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten ikke gi økte utgifter til regulering av pensjoner. Det vil imidlertid bli høyere regulering ved lav lønnsvekst, som motsvares av lavere regulering ved høy lønnsvekst. Vi mener dette er egenskaper som er å foretrekke sammenliknet med dagens praksis som har gitt betydelige svingninger. I tillegg er gjennomsnittsregulering robust for langsiktige avvik fra forutsatt reallønnsvekst.

*

Trygdeoppgjøret 2019 er gjennomført i henhold til gjeldende regler for regulering av grunnbeløpet og pensjoner, jf. forskrift 6. mai 2011 nr. 465 om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbeløpet og alderspensjon i folketrygden, jf. folketrygdloven §§ 1-4, 19-14 og 20-18.

I møtet 21. mai 2019 redegjorde arbeids- og sosialministeren for tallgrunnlaget for regulering av pensjonene fra 1. mai 2019.

Etter møter 20. og 21. mai 2019 legges følgende til grunn for reguleringen av grunnbeløpet og pensjoner i folketrygden fra 1. mai 2019:

- at forventet lønnsvekst i inneværende år er 3,2 prosent, slik det fremkommer i revidert nasjonalbudsjett
- at faktisk lønnsvekst for 2018 foreløpig er beregnet til 2,8 prosent, slik at det ikke foreligger noe avvik ett år tilbake i tid.
- at faktisk lønnsvekst for 2017 fortsatt er anslått til 2,3 prosent, slik at det ikke foreligger noe avvik to år tilbake i tid.

Protokolltilførsel fra LO, Unio og FFO

LO, Unio og FFO viser til at regjeringen i trygdeoppgjøret 2019 har avvist pensjonistorganisasjonenes, funksjonshemmedes organisasjoners og arbeidstakerorganisasjonenes krav. Regjeringen er dermed ansvarlig for at alderspensjonene i 2019 får en ubetydelig realinntektsøkning. Dette kommer etter fire år med realinntektsnedgang.

Organisasjonene viser videre til at regjeringen ikke vil imøtekomme kravet om at reguleringen av løpende pensjoner legges om fra 2019 til et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. Dagens regulering med et fratrekk på 0,75 prosent har gitt unødige store svingninger. Organisasjonene mener dagens regulering bidrar til å svekke oppslutningen om Pensjonsreformen.

LO, Unio og FFO viser også til kravet om at regjeringen må legge fram trygdeoppgjøret til reell behandling i Stortinget før sommeren slik opposisjonen på Stortinget også har krevd.

Protokolltilførsel fra Forsvarets seniorforbund og Senior Norge

Forsvarets seniorforbund (FSF) og Senior Norge er skuffet over Regjeringens holdninger til dokumenterte avvik i forutsetningene for pensjonsreformens intensjoner. Selv om dette er et nulloppgjør er dette det femte året på rad uten positiv vekst for pensjonistene. Siden reguleringsregimet startet har flere forhold i norsk og internasjonal økonomi endret seg.

Den lovfestede reguleringsordningen for pensjoner under utbetaling som beskriver at lønnsveksten tillegges og deretter fratrekkes en fast faktor på 0,75 prosent, bygger på en forutsetning om en reallønnsvekst på 1,5 prosent. De siste års økonomiske utvikling og

realistiske prognoser for de kommende år viser at denne forutsetningen ikke lenger er til stede, noe som innebærer at pensjoner under utbetaling ikke lenger får en økning i realverdi slik som forutsatt. Dette har FSF og Senior Norge påpekt gjentatte ganger og vi ser med stor bekymring på den negative effekten av den økonomiske forskjellsbehandlingen som skjer gjennom avkortning i pensjonene. FSF og Senior Norge fremsatte derfor krav om at reguleringen også i 2019 skulle baseres på Stortingets vedtak fra 26. mai 2005 hvor det blant annet fremgår:

«Etter at pensjonsreformen er trådt i kraft justeres løpende pensjoner i folketrygden med et gjennomsnitt av lønns- og prisveksten. Opparbeidede pensjonsrettigheter justeres med lønnsveksten. Garantipensjonen lønnsindekseres justert for utviklingen i levealder.»

Med en reallønnsvekst på under 1,5 prosent oppfylles ikke forutsetningen om realvekst i pensjonene på minst 0,75 prosent. Når reallønnsveksten er lavere enn 0,75 prosent får pensjonistene en negativ kjøpekraftsutvikling. Dagens regulering med et fratrekk på 0,75 prosent har gitt unødige store svingninger og bidrar til å svekke oppslutningen om Pensjonsreformen. Å regulere pensjoner under utbetaling med gjennomsnittet av pris- og lønnsveksten vil gi en jevnere utvikling i pensjonistenes kjøpekraft enn å regulere med lønnsveksten fratrasket en fast faktor. Det vil også gi minst risiko for negativ realinntekstutvikling.

Årets trygdeoppgjør er gjennomført iht lov og forskrift, men uten at forutsetningen som disse bestemmelser legger til grunn blir vurdert. Forsvarets seniorforbund og Senior Norge vil henstille til Regjeringen om å fremme en sak til Stortinget for reell politisk behandling vedrørende de forutsetninger om reallønnsvekst som ble lagt til grunn ved behandlingen av Ot.prp nr 37 (2008 -2009). Forsvarets seniorforbund og Senior Norge legger prinsipielt til grunn at ordninger/systemer/beslutninger/vedtak som baseres på bestemte forutsetninger må underlegges nye vurderinger når forutsetningene endres eller faller bort.

Protokolltilførsel fra Landsforbundet for offentlige pensjonister

LOP viser til sitt primære og subsidiære krav. For 6te året på rad reguleres alderspensjonene lavere enn pensjonsreformens gjennomsnitt av pris- og lønnsvekst. LOP forventer at regjering og storting i allefall følger opp pensjonsreformen om vårt primære krav ikke blir imøtekommet. På denne bakgrunn er LOP i tvil om å undertegne protokollen, men velger det likevel fordi det ser ut til at reguleringen denne gang ikke gir negativ realinntekt.

Protokolltilførsel fra Akademikerne

Akademikerne viser til at reguleringen av løpende pensjoner har vært lavere enn intensjonen hvert år etter 2013 og mener reguleringen av pensjoner under utbetaling må endres til gjennomsnittet av lønns- og prisveksten, som det er redegjort for i det vi har lagt fram i drøftingene.

Oslo, 21. mai 2019

Pensjonistforbundet

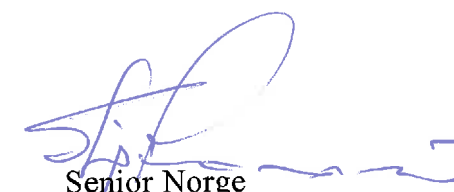

Forsvarets seniorforbund

Funksjonshemmedes fellesorganisasjon

Landsorganisasjonen i Norge

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

Arbeids- og sosialdepartementet

Senior Norge

Landsforbundet for offentlige pensjonister

Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner

Unio

Akademikerne

Tillegg til protokoll fra Pensjonistforbundet og Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner (SAFO)

Til tross for fire år på rad med fall i realinntektene til pensjonistene griper ikke regjeringen inn, og resultatet i år er et nulloppgjør. Til sammenligning anslås reallønnsveksten å øke med 0,8 prosent. Pensjonistene får ikke ta del i samme velstandsutvikling som samfunnet for øvrig, og det er et system vi ikke aksepterer. En gjennomsnittlig alderspensjon fra folketrygden har de siste fem årene blitt redusert med 30 000 kroner sammenlignet med om pensjonene hadde blitt regulert med prisveksten. Det var aldri intensjonen med pensjonsreformen at pensjonene skulle øke mindre enn prisveksten. Formålet var at pensjonistene skulle få gjennomsnittet av lønns- og prisveksten, noe som ville gitt en betydelig høyere regulering de siste 5 årene. Ved årets lønnsoppgjør ble det gitt lavlønnsstillegg for enkelte lønnstakere. Mange med uføretrygd

har lavere inntekt enn lønnstakere som fikk lavlønnstillegg, dette blir ikke hensynstatt med dagens trygdeoppgjør. Dette viser at nåværende reguleringsmetode har feilet. Det er et fastlåst system som kolliderer i møte med den økonomiske virkeligheten. Vi krever derfor at det gjeninnføres forhandlinger innenfor rammen av pensjonsreguleringen slik det var før pensjonsreformen trådte i kraft.

PROTOKOLL FRA DRØFTINGENE MELLOM REGJERINGEN OG PENSJONIST-FORBUNDET, SENIOR NORGE, FORSVARETS SENIORFORBUND, LANDSFORBUNDET FOR OFFENTLIGE PENSJONISTER, LO, UNIO OG YS 10. DESEMBER 2018 OG 1. APRIL 2019 OM STATSBUDDSJETTET FOR 2020 FOR PENSJONISTER

I henhold til ”Avtale mellom regjeringen og pensjonistenes og arbeidstakernes organisasjoner om statsbudsjettet når det gjelder saker av betydning for pensjonister” av 28. november 2014 ble det holdt møte den 10. desember 2018 og 1. april 2019 om krav til statsbudsjettet for 2020 for pensjonister.

Møtene ble ledet av Arbeids- og sosialministeren.

Følgende personer deltok på møtet 10. desember 2018:

Pensjonistforbundet:

Jan Davidsen, Ragnhild Hagen, Bjørg Hageløkken, Else Ormaasen, Bjørn Egeli, Erik Norstrøm, Kjell Sture Bjørvig, Tore Andlie, Harald Lund, Jan Dybvik, Gro Standnes, Harald Olimb Norman, Eyvind Frilseth og Trond Nedrebø

Senior Norge:

Knut Chr. Høvik, Stig Klingstedt og Marvin Wiseth

Forsvarets seniorforbund:

Geir Anda og Per Anders Volden

Landsforbundet for offentlige pensjonister:

Torild Ofstad og Karin S. Woldseth

LO:

Terje Olsson og Øystein Nilsen

Unio:

Anne-Margrethe Benæs

Helse- og omsorgsdepartementet:

Statssekretær Anne Bramo og Kristin Løkke, Omsorgstjenesteavdelingen

Finansdepartementet:

Erlend Estenstad, Skatteøkonomisk avdeling

Kommunal- og moderniseringsdepartementet:

Einar Bye, Kommunalavdelingen

Arbeids- og sosialdepartementet:

Arbeids- og sosialminister Anniken Haugli, Knut Melheim og Pernille Krohn, Pensjonsavdelingen

Yrkesorganisasjonenes sentralforbund, Akademikerne, Kunnskapsdepartementet og Kulturdepartementet deltok ikke på møtet.

Følgende personer deltok på møtet 1. april 2019:

Pensjonistforbundet:

Laurentse Foss, Kjell Sture Bjørvig, Jan Davidsen, Nils-Edvard Olsen, Ragnhild Hagen, Else Ormaasen, Helga Hjetland, Inger Marie Stokker, Harald Lund, Tore Andlie, Gro Standnes, Harald Olimb Norman, Bjørg Karin Buttedahl, Trond Nedrebø og Eyvind Frilseth

Senior Norge:

Stig Klingstedt

Forsvarets seniorforbund:

Geir Anda og Per Anders Volden

Landslaget for offentlige pensjonister:

Torild Ofstad og Karin S. Woldseth

LO:

Øystein Nilsen

Unio:

Anne-Margrethe Benæs

Erik Orskaug

YS:

Ørnulf Kastet

Helse- og omsorgsdepartementet:

Statssekretær Anne Bramo, Kristin Løkke, Omsorgstjenesteavdelingen

Kommunal- og moderniseringsdepartementet:

Einar Bye, Kommunalavdelingen

Arbeids- og sosialdepartementet:

Arbeids- og sosialminister Anniken Hauglie, Knut Melheim, Thea Rikter-Svendsen og Pernille Krohn, Pensjonsavdelingen

Akademikerne, Kunnskapsdepartementet og Kulturdepartementet deltok ikke på møtet.

Organisasjonenes krav følger som vedlegg.

Organisasjonenes redegjørelse for sine krav i møtet 10. desember 2018

Pensjonistforbundet viste til at det med underregulering av pensjonene og negativ kjøpekraftsutvikling merkes at det er trange tider. Kjøpekraften må opprettholdes. Underreguleringen må avvikles, og det må innføres forhandlingsrett med rom for omfordeling. Forskjellene vokser og går særlig utover dem som har minst. Pensjonistforbundet krever å få tilbake forhandlingsretten slik den var før 2011.

Pensjonistforbundet viser til at enslige minstepensjonister ville hatt en nedgang i kjøpekraft hvis det ikke hadde vært for den ekstraordinære økningen på 4 000 kroner. Det må iverksettes en opptrappingsplan som løfter gruppen over EUs fattigdomsgrense. Det er bra at den foreslåtte økningen ikke medfører tap av bostøtte, men samordningsreglene må endres slik at ikke økningen samordnes bort for dem som har offentlig tjenstepensjon.

Pensjonistforbundet viste til stortingsmeldingen "Leve hele livet" og påpekte at elderråd må ha en tydeliggjort rolle og innflytelse. Vold mot eldre gir eldre en uverdigg situasjon. Det er viktig med økt bemanning for å forebygge dette. Det må innføres egenandelsordning på tannhelse, slik at flere har mulighet til tannpleie. BPA må ikke stoppes ved fylte 67 år. Det er uansvarlig at digitalisering medfører ekskludering. Det er viktig med digital opplæring, noe også organisasjonene kan bidra til. Møteplasser er viktig i det forebyggende arbeidet. Pensjonistforbundets prosjekt "Morgendagens aktivitetssenter" er vellykket i så måte. Videre må tiltak som gjør at eldre kan bo i egen, tilpasset bolig styrkes og gjøres kjent. Dette forutsetter blant annet økt bostøtte.

Arbeids- og sosialministeren ba Pensjonistforbundet utdype hvordan de så for seg at forhandlinger i trygdeoppgjøret skal gjennomføres i praksis. Hvem skal forhandle, og innenfor hvilke rammer?

Pensjonistforbundet ønsker at man skal gå tilbake til forhandlinger slik de var og med samme forum som før 2011. Det ble da forhandlet både om selve reguleringen og andre elementer på pensjonsområdet, innenfor en økonomisk ramme fastsatt etter Stortingets retningslinjer.

Senior Norge viste til at det må være rettferdighet i pensjonenes utvikling, og at underreguleringen må oppheves. Det er ikke nødvendigvis slik at pensjonistene har lavere utgifter enn yrkesaktive. Det må legges til rette for at eldre kan bo lenger hjemme. Pensjonistene må få en mer rettferdig prosentvis del av postene som fordeles i statsbudsjettet. Ved skifte av arbeidsgiver mellom offentlig og privat sektor må det være en harmonisering av tjenstepensjonene. Videre må minstepensjonistene, de som lider, tas vare på, og få styrket sin økonomi.

Eldreomsorgen må ikke være en salderingspost. Kommuneøkonomien må styrkes innen helse og omsorg. Sunt kosthold og tannhelse henger sammen og er viktig for mental og fysisk helse. Tannpleien må være gratis, og også pasientreiser/transport i den forbindelse må dekkes. Det må settes av midler til demensomsorgen, slik at demente kan bo hjemme lengst mulig. Omsorgstilbud må ikke være avhengig av bosted og den enkelte kommunens økonomi.

Generelle aldersgrenser må oppheves, og det må være særaldersgrenser kun der det er behov for det. Samme rett til sykepenger også etter fylte 67 år, i tråd med målet om å stå lenger i jobb. Det må etableres et koordinert arbeid mot aldersdiskriminering, der lovverket gjennomgås for å avdekke områder hvor eldre diskrimineres.

Videre ber Senior Norge om at det utarbeides et avsnitt i statsbudsjettet hvor alle budsjettposter som angår eldre omtales. Senior Norge ber også om at det opprettes en tredje arena hvor andre saker som angår eldre, kan diskuteres mellomorganisasjonene og relevante departementer. Ellers ser organisasjonen frem til fremleggelsen av meldingen "Leve hele livet" på Gardermoen.

Forsvarets seniorforbund (FSF) viste til at det er bekymringsfullt at underreguleringen av alderspensjonene medfører negativ kjøpekraft for pensjonistene. Dette er uverdig. Forutsetningen for reguleringsmodellen var en reallønnsvekst på 1,5 prosent. Reallønnsveksten er lavere, og denne forutsetningen er ikke lenger til stede. Det må foretas en økonomisk korrigering slik at pensjonistene ikke får negativ reallønnsvekst. Minstefradraget for pensjonister må være lik minstefradraget for yrkesaktive.

Det må etableres et særskilt egenandelsystem for tannhelse. I forbindelse med målet om å kunne bo hjemme lengst mulig, blir det behov for økte ressurser i hjemmesykepleien. Det må settes av midler for økt kompetanseutvikling for helsearbeidere. Det må øremerkes penger til digitalisering av oppfølgingen av demente. Arbeidslinja må følges opp, slik at arbeidstakere får vanlige sykepengerettigheter også etter fylte 67 år. Det er ca. 940 000 pensjonister. Pensjonistene har lav representasjon i styrende organer. Arenaer hvor pensjonistene har innflytelse må styrkes. Det må også opprettes nye arenaer, et seniorforum, hvor pensjonister kan fremme sine saker. FSF har mottatt tilbakemeldinger fra flere medlemmer at i enkelte kommuner fungerer ikke de kommunale- og fylkeskommunale elderrådene etter hensikten, noe som er sterkt beklagelig. Viktig at dette følges opp, ikke minst i forbindelse med kommunesammenslåingen og de nye regionene. Opprettelsen av et nasjonalt eldreombud er positivt. Dette må bli en stilling som får makt og myndighet til å utføre oppgaver og samtidig gi pålegg der det er nødvendig.

FSF påpekte at reguleringen av pensjoner må være regulert i lov og forskrift. Omfordeling skal ikke skje i forbindelse med trygdeoppgjøret, men i den yrkesmessige perioden av livet. FSF viste til Pensjonistforbundets krav om forhandlingsrett, og etterlyste en konkretisering av hvordan man så for seg at forhandlingsrett skulle gjennomføres.

Landsforbundet for offentlige pensjonister (LOP) viste til sine innsendte krav, og gjennomgikk dem. LOP uttrykte bekymring og påpekte at reguleringsreglene og fradraget på 0,75 pst. innebærer en forskjellsbehandling av pensjonistene. Det er uverdig med negativ kjøpekraftsutvikling, og pensjonistene gis ikke en likeverdig behandling sammenlignet med lønnsinntakere. LOP viser til at rutineene må endres til slik de var før 2016, hvor trygdeoppgjøret ble behandlet i Stortinget før sommeren. Videre viste LOP til at reguleringen må foretas med et gjennomsnitt av pris- og lønnsvekst.

LOP viste videre til at minstefradraget skal være på linje som for de yrkesaktive. De skattemessige forskjellene mellom pensjonister og lønnsinntakere øker stadig, og de rikeste får størst skattelettelse. Kommuneøkonomien må styrkes, og svekkelsen de siste 4-5 årene må rettes opp i 2020. Blant annet må en unngå en svekkelse av det offentlige tannhelsetilbudet. Det er mye bra i kommunehelsetjenesten, men det er dårlig kvalitet mange steder. Samhandlingsformen har sterkere krav til både kvalitet og bemanning. Bygging og rehabilitering av omsorgsboliger må styrkes. Bemanningen i hjemmehjelpen må styrkes. Helsehus i kommunene må ha adekvat tilbud, om nødvendig med øremerkede midler. Mammografitilbudet må gjelde også kvinner etter fylte 70 år. Det er aldersdiskriminerende at tilbudet avsluttes ved fylte 69 år. Det koster 1 500 kroner å ta mammografi privat, og mange har ikke mulighet til dette. Når det gjelder stortingsmeldingen "Leve hele livet" må det settes av nok midler til oppfølging av denne.

LO viste til at de ikke sender inn egne krav, men at de gir uttrykk for sitt syn ved å forholde seg Pensjonistforbundets krav. LO støtter at reguleringen gjennomføres med et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. LO støtter også at det gjennomføres drøftinger innenfor rammen av

trygdeoppgjøret, og at resultatet av oppgjøret oversendes Stortinget for endelig behandling i vårsesjonen.

LO støtter intensjonen i Pensjonistforbundets krav nr. 2 om krafttak for dem som har minst, men støtter ikke selve utformingen. LO støtter også krav nr. 3 om en styrking av kommunenes frie inntekter, og støtter ellers krav nr. 4-9.

Unio viste til sine innsendte krav, som hadde mange likhetspunkter med de øvrige organisasjonenes krav.

Unio viste til at dersom det er nødvendig for å øke kvaliteten i helse- og omsorgstjenesten bør det vurderes bruk av øremerkede løsninger. Videre viste Unio til at gjerne også kommunenes frie inntekter kan øremerkes hvis det er nødvendig for å sikre økte midler til kjerneoppgaver som helse og omsorg mv.

Unio viste også til at tannhelse for personer over 67 år må dekkes innenfor folketrygden med egenandeler slik som for andre helseutgifter. Konsekvensene av at diagnoselisten for fysioterapi, som ble avvirket 1. januar 2017, må følges opp med nye og grundige undersøkelser. Unio støtter LOPs krav om at mammografiprogrammet også skal gjelde etter fylte 70 år. Videre krever Unio vanlige sykepengerettigheter for arbeidstakere etter fylte 67 år.

Reguleringen av alderspensjonene må være forutsigbar og rettferdig. Unio er av den oppfatning at den må gjennomføres med gjennomsnittet av lønnsvekst og prisvekst, og at trygdeoppgjøret må legges frem for Stortinget før sommeren.

Kommentarer til organisasjonenes krav

Helse- og omsorgsdepartementet

Statssekretæren takket for gode innspill. Organisasjonene er tydeligvis "på ballen", innspillene gjelder områder som regjeringen har på agendaen. Statssekretæren er opptatt av vold mot eldre, og viste til at det er høye tall. Statssekretæren viste i denne forbindelse bla, til den kommende folkehelsemeldingen.

BPA er ønsket av mange. Selv om rettigheten til å kreve tjenester organisert som BPA bortfaller ved fylte 67 år, er kommunene likevel forpliktet til å vurdere å tilby tjenester organisert som BPA også til denne gruppen. Følgeevalueringen viser at det har vært en økning i antall personer over 67 år som får BPA. Det kan være en indikasjon på at kommunene ikke har endret praksis for denne aldersgruppen, slik som mange har vært redd for.

Statssekretæren viste til stortingsmeldingen "Leve hele livet". Leve hele livet handler om de grunnleggende tingene som oftest svikter i tilbudet til eldre: Mat, aktivitet og felleskap, helsehjelp og sammenheng i tjenestene. Et aldersvennlig samfunn. Reformen løfter fram 25 løsninger basert på de gode eksemplene i kommunene, som kommunene kan iverksette gjennom lokale tilpasninger. I stor grad handler det om å endre praksis og bidra til kvalitetsutvikling av ordinær virksomhet. Eldrerådene i kommunene er sentrale aktører her. Både bedre ernæring og gode møteplasser er viktige områder i reformen. Statssekretæren er opptatt av generasjonsmøter, og det legges i reformen opp til å etablere møteplasser som kan bidra til å skape de gode møtene mellom generasjonene.

Statssekretæren viste også til at det er i budsjettforliket en enighet om å etablere et eget eldreombud i stedet for et nasjonalt eldre-, pasient- og brukerombud.

Regjeringen har flere store planer som skal gjennomføres fram mot 2020, både Omsorg 2020, Demensplan 2020 og Kompetanseløft 2020. Statssekretæren viste også til "Rådet for et aldersvennlig Norge" som ledes av Trude Drevland. Bakgrunnen er at regjeringen vil utvikle et mer aldersvennlig samfunn og utløse eldreressursen. Målet er at eldre mennesker skal delta og bruke sine evner slik de ønsker. Dette er også en av fem hovedsaker i Leve hele livet.

Arbeids- og sosialministeren

Statsråden viste til at organisasjonene har kommet med mange krav, men at det må prioriteres. Vi har mange interesser som skal ivaretas. Vi må se ønskene i sammenheng og ivareta helheten.

Når det gjelder regulering, viste hun til at fradraget på 0,75 prosent er en operasjonalisering av gjennomsnitt av pris- og lønnsvekst. I gode år er et fratrekk på 0,75 prosent fordelaktig. I de siste årene, hvor det har vært nedgang i økonomien, har andre tiltak bidratt til å bedre pensjonistenes økonomi. Over tid gir de to måtene å regulere på om lag den samme reguleringen. Det er vanskelig ha et system som alltid "gir". Dersom man legger om systemet nå, i oppgangstider, vil pensjonistene "tape" enda en gang. Dagens operasjonalisering har også en svært stor systemmessig fordel.

Statsråden viser til at når det gjelder krav om at trygdeoppgjøret skal legges frem for Stortinget om våren, så anser statsråden det som fordelaktig å legge frem trygdeoppgjøret om høsten samtidig med statsbudsjettet. Da blir man tvunget til å vise sine prioriteringer i tall. Ønsker man å bevilge mer til pensjonistene, er det bedre å legge frem forslag i budsjettet. Det er mer forpliktende.

Heving av aldersgrensen ligger i Jeløy-plattformen. Aldersgrenser, sykepenges etter 67 år, ny offentlig tjenestepensjon – alt henger sammen og vurderes i sammenheng.

Når det gjelder særaldersgrenser skal det forhandles for de eldste årskullene først. Deretter vil det foretas en egen prosess på dette.

Kommuneøkonomien er sentral for kommunenes tjenester. Statsbudsjettet for 2019 innebærer en styrking av kommunenes inntektsrammer. Det bidrar til at kommunene kan ivareta lovpålagte oppgaver på en god måte, bl.a. ved at kommunene får ressurser til kompetanseheving og rekruttering av fagpersonale. Kommunestruktur er viktig i denne sammenheng, og kommunereformen legger til rette for mer robuste enheter og sterkere fagmiljøer som sikrer at kommunene kan levere gode tjenester til innbyggerne.

Statsråden viste til innspillet om en tredje arena og tar det med seg videre. Det må diskuteres om det er hensiktsmessig for helheten med enda et møtepunkt.

Pensjonistforbundet påpeker at kravet om forhandlingsrett henger sammen med ønsket om å være med i TBU. Videre ber forbundet om at trygdeoppgjøret legges frem som egen sak for Stortinget.

Arbeids- og sosialministeren

Statsråden takket for møtet og innspillene og ønsket god jul.

Organisasjonene utdypet sine krav ytterligere i møtet 1. april 2019

Pensjonistforbundet viser til at de innsendte kravene fortsatt står ved lag.

Pensjonistforbundet viser til årets lønnsoppgjør der meklingen fortsatt pågår, og betydningen dette vil ha for trygdeoppgjøret. Forbundet påpeker at det må gjøres noe med reguleringsreglene. Pensjonistforbundet krever forhandlingsrett om pensjoner. Videre viser forbundet til at de som har det trangest må prioriteres. Pensjonistforbundet viste til stortingsmeldingen "Leve hele livet". Regjeringen skal ha ros for dette arbeidet, her var det mye positivt. Flere kommuner går med overskudd, men det gir likevel ikke rom for mye nytt, og kommuneøkonomien må styrkes. Det må fortsatt være fokus på og iverksettes tiltak for å forebygge vold mot eldre. En rapport om vold mot eldre viser en bekymringsfull utvikling. Politidirektoratet hadde et eget seminar om dette under Arendalsuka i fjor. Videre stilte Pensjonistforbundet spørsmål om det er endringer for BPA for brukere over 67 år. Er det en omlegging her? Det ble også stilt spørsmål ved om eldreombudet er utsatt ett år. Til slutt påpekte Pensjonistforbundet viktigheten av en boligpolitikk som innebærer at flest mulig kan bo hjemme lengst mulig.

Senior Norge

Senior Norge viser til sine innsendte krav, og finner mange av sakene igjen i Granavolden-plattformen. Det settes det pris på. Senior Norges viser til reguleringsreglene som det må gjøres noe med, i og med at det har vært flere år med negativ kjøpekraftsutvikling. I påvente at en endring av underreguleringen bør det ihvertfall legges om til en regulering med et gjennomsnitt av pris- og lønnsveksten. Senior Norge viste videre til at tannhelse betyr mye for eldre og må prioriteres. Dårlig tannhelse spiller problemer med mat og helse generelt. Videre viser Senior Norge til at det er et problem at det er for få korttidsplasser. Brukere sendes hjem alt for tidlig og må greie seg alene. Samhandlingsreformen slår uheldig ut dersom kommunene ikke kan svare med tiltak.

Forsvarets seniorforbund (FSF)

FSF viser til sine innsendte krav, som fortsatt står ved lag. FSF ga ellers ros til regjeringen for meldingen "Leve hele livet".

Landsforbundet for offentlige pensjonister (LOP)

LOP viser til sine krav, og fremhever noen som er særdeles viktige. Det gjelder regulering, kommuneøkonomi og krav på helse/sosial-området. LOP er bekymret for alderspensjonen og ga uttrykk for at det er uholdbart at pensjonistene har negativ utvikling i kjøpekraft de siste fire årene. Dette oppleves urimelig og urettferdig. På grunn av omleggingen i 2016 er Stortingets rolle etter deres mening svekket. Trygdeoppgjøret må behandles i Stortinget umiddelbart etter oppgjøret, og LOP forutsetter at underreguleringen blir en del av evalueringen av pensjonsreformen som er ventet. Reguleringen må følge inntektsutviklingen, LOP forutsetter at regjeringen ikke holder fast på en beregningsmåte som gir underregulering. Kommuneøkonomien er trang, særlig innenfor eldreomsorg, noe som må rettes opp i budsjettet. Kommuneøkonomien må styrkes dersom man ikke skal fortsette å svekke pensjonistenes økonomi. Det er kraftig vekst i utgifter innen helse og eldreomsorg, noe som krever en klar styrking av midler på dette området. LOP viste ellers til samhandlingsreformen. Det skal være et adekvat helsetilbud, og helsehus bør bygges ut med øremerkede midler. Helsehus er et kommunalt ansvar, men regjeringen bør sikre tilbudet med øremerkede midler. Også rehabilitering bør sikres, noe som må gjøres ved nasjonale forskrifter, ikke gjennom budsjetter. Mammografi må utvides til å gjelde også kvinner over 69 år. Videre må tannhelse være en del av det offentlige helsetilbudet.

LO viste til de av Pensjonistforbundets krav som de tidligere hadde gitt sin støtte til og hadde ingen ytterligere tilføyelser.

Unio viser til to hovedpunkter fra sine innsendte krav. Kommuneøkonomien er relativt god, noe som skyldes større engangsinntekter. Samtidig fører endringer i demografien til at kommunene kommer ut i 0,- etter budsjettbehandlingen. Dette gir ikke rom for å bedre tjenestene, og kommunenes frie inntekter må derfor økes betydelig. Unio viser til at det har vært fire år med realinntektsnedgang for alderspensjonistene. Som følge av reguleringen har alderspensjonistene tapt 5-6000 kroner de siste årene. Unio mener det er på tide å legge prestisjen til side og endre reguleringsreglene. Underreguleringen skal ikke fjernes, men det må legges om til en regulering med et gjennomsnitt av pris- og lønnsveksten, slik Stortinget egentlig ba om.

Statssekretær Bramo viser til at HOD jobber sammen med KMD om nye, framtidige boformer for eldre. Generasjonenes hus i Århus er interessant i så måte og har vært til inspirasjon. Det er viktig å sette inn tiltak mot vold mot eldre, og eldreministeren har nettopp mottatt en rapport om dette fra FN. BPA er omtalt i Granavoldenplattformen, og departementet følger opp dette. Når det gjelder et eget eldreombud, er dette blitt noe utsatt, da hørings- og lovendringsprosessen har tatt noe lenger tid enn planlagt. Korttidsplasser følges det med på, og samhandling kommer som et eget tema i nasjonal helse- og sykehusplan. Prioriteringsutvalget kom med sin utredning om prioriteringer i de kommunale helse- og omsorgstjenestene, inkludert tannhelse før jul i fjor.

Pensjonistforbundet stilte spørsmål ved hvordan det jobbes med fastlegeordningen med hensyn til samhandlingsreformen.

Statssekretær Bramo viste til at Helseministeren og legeforeningen jobber godt sammen om fastlegeordningen, og at det skal utarbeides en handlingsplan om allmennlegetjenesten.

Pensjonistforbundet stilte også spørsmål ved om midlene som var bevilget til eget eldreombud kan disponeres fritt.

Statssekretær Bramo viste til at disse midlene er omdisponert til andre poster.

Statsråden viser til Granavoldenplattformen hvor det er flere punkter som viser at regjeringen tar eldre på alvor. Regjeringen har styrket eldres økonomi i flere omganger, for eksempel i form av skattelette, økning av grunnpensjonen til gifte og samboende og økning av minstepensjonene. Også meldingen "Leve hele livet" viser at eldre er viktige og blir prioritert. Statsråden viser til lønnsoppgjøret påvirker trygdeoppgjøret. Det ligger ikke prestisje i reguleringsregimet. Selv om reguleringen har vært lite fordelaktig de siste årene, gir dagens reguleringsregler bedre regulering i gode år. Legges det om til en regulering med et gjennomsnitt av pris- og lønnsvekst nå, blir det et spørsmål om pensjonistene kommer dårligere ut igjen. Stortingets rolle er ikke svekket, da trygdeoppgjøret fortsatt vil bli lagt frem sammen med statsbudsjettet. Statsråden viser til at dette er mer forpliktende enn å legge det frem i forbindelse med trygdeoppgjøret, fordi partier som ønsker å gi mer til pensjonistene, da må gjøre økonomiske prioriteringer i sine budsjetter. Det er viktig å se budsjettprosessen i sammenheng. Når det gjelder kommuneøkonomien, er antall kommuner på ROBEK-listen lavt. Det er en indikasjon på at kommuneøkonomien totalt sett er god. Kommunereformen innebærer færre og større kommuner, som legger til rette for kompetanseoppbygging og et

mer robust tjenestetilbud. Så er det et spørsmål om man ønsker øremerking av midler eller et større handlingsrom, men det vil alltid være et spørsmål om prioritering. Det er et stramt handlingsrom vi står overfor, og det vil også gjelde kommunenes inntektsrammer. Det er vanskelig å forklare at det går bra med landet, men at det likevel er lite handlingsrom i offentlige budsjetter.

Pensjonistforbundet viser til at når det gjelder deltagelse i politiske prosesser, så kan det stilles spørsmål ved om dette er demokratisk. Meldingen som omhandler trygdeoppgjøret sendes ikke automatisk på høring. Det må bes om privat høring fordi det ikke er noen automatikk i at trygdeoppgjøret legges frem for Stortinget. Når det gjelder kommuneøkonomien er det ikke bevilget penger lokalt til tiltak etter "Leve hele livet".

Unio viser til at det med en lønnsvekst på 3,1-3,2 pst. blir et 0-oppgjør for pensjonistene. Det trengs en diskusjon om dette.

Pensjonistforbundet viser til at det nå er fem år med nedgang, og det gjør noe med legitimiteten til systemet. Det må da kunne gjøres noe.

YS har til nå støttet reguleringsregimet, men er nå på linje med Unio. Forutsetningen om en lønnsvekst på 1,5 pst. ser ikke ut til å holde. YS har derfor endret standpunkt.

Senior Norge viser til at det ser dystert ut for årets oppgjør.

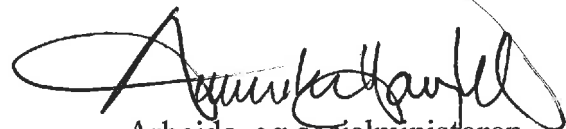
LOP viser til at det er sterk misnøye blant medlemmene, og at det er veldig betenkelig dersom det blir negativ utvikling også i år.

Statsråden viser til at regjeringen står fast på pensjonsreformen, og så får vi se hva som blir resultatet av lønnsoppgjøret. Statsråden merker seg at man må be om høring av meldingen som omhandler trygdeoppgjøret, men det er Stortinget som bestemmer hvilke saker som skal høres. Det er i kommuneøkonomien som andre steder, det må alltid prioriteres. Summen av alt det gode går ikke i hop. Vi må prioritere og bruke ressursene på best mulig måte, først og fremst på å løse lovpålagte oppgaver. Velferdsteknologi gir muligheter for løsninger, som for eksempel intelligente hus og andre teknologiske løsninger.

Statssekretær Bramo viser til at mange kommuner er med i velferdsteknologiprogrammet. Helsedirektoratet jobber med et notat om teknologi for brukerne. Vi er oppmerksomme på de problemstillingene som organisasjonene tar opp. Også her handler det om prioriteringer, noe som er krevende.

Geir Anda, FSF, nevner at dette er hans siste møte. Han stiller ikke til gjenvalg i mai. Anda takker for seg og for et godt samarbeide.

Oslo,

Arbeids- og sosialministeren

Pensjonistforbundet

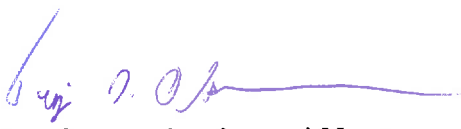
Senior Norge

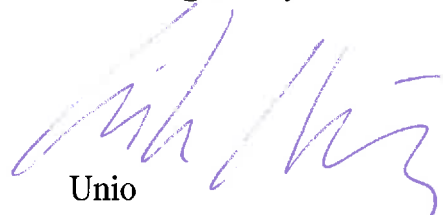
Forsvarets seniorforbund

Landsforbundet for offentlige pensjonister

Landsorganisasjonen i Norge

Unio

Yrkesorganisasjonenes sentralforbund

Pensjonistforbundet
Torggata 15
0180 Oslo

Postadresse
Postboks 6714, St. Olavs plass
0130 Oslo

Tlf: 22 34 87 70

E-post: pf@pensjonistforbundet.no

www.pensjonistforbundet.no
www.facebook.com/pensjonistforbundet

